

TÜRK VATANDAŞLIĞI KANUNU HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE VATANDAŞLIĞIN SONRADAN KAZANILMASINDA EHLİYET ŞARTININ DEĞERLENDİRİLMESİ^(*)

Dr. Öğr. Üyesi **Gamze AYDOĞDU**^(**)

Öz

5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nda (TVK)^(*) Türk vatandaşlığının yetkili makam kararıyla, evlat edinilme yoluyla ve seçme hakkı ile sonradan kazanılabileceği düzenlenmektedir. Kanun koyucu, devletlerin vatandaşlığa ilişkin konularda sahip olduğu münhasır yetki kapsamında ve milletlerarası hukukun çizdiği sınırlar dahilinde her bir vatandaşlık kazanma yolu bakımından farklı şartlar öngörmüştür. Türk vatandaşlığının genel olarak kazanılmasında ikamet şartı, yerleşme niyeti, Türkçe yeterliliği, iyi ahlak sahibi olma gibi şartların yanı sıra çalışmamızda kısaca "ehliyet şartı" olarak nitelendirdiğimiz "ergin ve ayırt etme gücüne sahip olma" şartına da yer verilmektedir. Bunun yanı sıra Türk vatandaşlığının seçme hakkının kullanılması yoluyla kazanılmasında ergin olma şartı, evlat edinilme yoluyla kazanılmasında ise evlat edinilenin ergin olmama şartı aranmaktadır. Diğer kazanma yollarında ise ehliyete ilişkin hiçbir şart öngörülmemektedir.

Bu çalışmada ehliyet şartının arandığı hallerde kişinin ergin ve/veya ayırt etme gücüne sahip olup olmadığının hangi hukuka göre tespit edileceği, Türk hukukunun uygulanacağı hallerde farklı ehliyet gruplarının bizzat ya da yasal temsilci vasıtasıyla vatandaşlık başvurusunda bulunup bulunamayacakları ve kanunda açıkça "ergin olma ve/veya ayırt etme gücüne sahip olma" şartının aranmadığı hallerde ergin olmayan ya da ayırt etme gücünden yoksun yabancıların Türk vatandaşlığını kazanıp kazanamayacakları sorularının, varsa doktrinadaki görüşlere de yer verilerek cevaplandırılması amaçlanmaktadır. Bu soruların cevaplandırılmasından önce ise Türk hukukunda ehliyet kavramı hakkında kısaca bilgi verilmesinde fayda görülmektedir.

Anahtar Kelimeler

Türk Vatandaşlığı, Sonradan Kazanma, Ehliyet, Erginlik, Ayırt Etme Gücü.

EVALUATION OF THE LEGAL CAPACITY REQUIREMENT IN THE SUBSEQUENT ACQUISITION OF CITIZENSHIP UNDER THE PROVISIONS OF THE TURKISH CITIZENSHIP CODE

Abstract

Turkish Citizenship Code No. 5901 regulates that Turkish citizenship can be acquired by the decision of the competent authority, by adoption and by the right of choice. The legislator has stipulated different conditions for each way of acquiring citizenship within the scope of the exclusive authority of states in matters related to citizenship and within the limits set by international law. In the acquisition of Turkish citizenship in general, in addition to the conditions such as the condition of residence, intention to settle, Turkish language proficiency, and having good morals, the condition of "being an adult and having the power of discernment", which we briefly describe as the

(*) [Makalenin Dergiye Geliş Tarihi: 17.02.2025](#) - [Makalenin Kabul Edildiği Tarih: 05.12.2025](#)
[DOI No: 10.54704/akdhfd.1640292](#)

(**) Kırıkkale Üniversitesi, Hukuk Fakültesi / Kırıkkale, Türkiye
[E-posta: g.aydogdu@kku.edu.tr](mailto:g.aydogdu@kku.edu.tr)
[Orcid: 0000-0002-7498-2575](https://orcid.org/0000-0002-7498-2575)

(**) RG. 12.6.2009-27256

“requirement of legal capacity” in our study, is also included. While the acquisition of citizenship through the right of choice requires the foreigner to be an adult, the acquisition through adoption requires the adoptee to be a minor. In other ways of acquisition, no conditions regarding legal capacity are stipulated.

In this study, it is aimed to answer the questions as to which law will determine whether the person is an adult and/or has the power of discernment in cases where the requirement of legal capacity is sought, whether different capacity groups can apply for citizenship in person or through a legal representative in cases where Turkish law will be applied, and whether foreigners who are minors or who lack the power of discernment can acquire Turkish citizenship in cases where the law does not explicitly require the condition of “being an adult and/or having the power of discernment”, by including the opinions in the doctrine, if any. Before answering these questions, it is useful to briefly provide information on the concept of legal capacity in Turkish law.

Keywords

Turkish Citizenship, Subsequent Acquisition, Legal Capacity, Majority, Power of Discernment.

Extended Summary

In Turkish law, Article 66 of the Constitution of the Republic of Turkey stipulates that citizenship shall be acquired in accordance with the conditions laid down by law and shall be lost only in cases specified in the law. Based on this provision, the conditions for the original acquisition of citizenship based on lineage and place of birth and the conditions for the subsequent acquisition of citizenship are regulated in the Turkish Citizenship Code No. 5901 (TCC). Since the request and will of the person is at the forefront in cases of subsequent acquisition of citizenship, certain conditions regarding the legal capacity of the person who will acquire Turkish citizenship may be sought. For the acquisition of citizenship in general (TCC art. 11), the person must be an adult and have the power of discernment, while for the acquisition of citizenship through the right to choose (art. 21), the person must only be an adult. In the acquisition of citizenship through adoption, “the adopted person not being an adult” is stipulated as a negative condition (art 17). In other cases of acquisition, no conditions regarding legal capacity are stipulated.

For the acquisition of Turkish citizenship in general, whether foreigner is an adult and has the power of discernment is determined according to his/her national law, and if he/she is stateless, according to Turkish law (TCC art. 11/1-a). This provision is in general conformity with the provisions of Law No. 5718 on Private International Law and Procedural Law (PILP) art. 9/1, which regulates law to be applied to legal capacity, and art. 4/1-a regarding stateless persons. However, since legal capacity is a matter related to the law of persons, while *renvoi* should be taken into consideration in cases where PILP art. 9/1 will be applied, it is possible to say that the *renvoi* won't be applied in determining the legal capacity of foreigner applying for citizenship and that the substantive law rules directly included in his/her own national law will be authorized in accordance with TCC art. 11/1-a. If the person is an adult and has the power of discernment according to these rules, he/she may acquire Turkish citizenship in this way. Since the capacity status of stateless persons shall be determined according to Turkish law, the stateless person must have attained majority and have the power of discernment in accordance with the provisions stipulated in Turkish Civil Code. If a restriction order has been issued against a stateless person, in order for the stateless person to acquire Turkish citizenship, the permission of supervisory authority is required after guardianship authority (art. 463/2 of the Turkish Civil Code).

Foreigners who have the right to acquire citizenship through the right of choice may acquire citizenship within three years after they reach majority. However, the law doesn't stipulate the law according to which majority will be determined. Despite different opinions in the doctrine, it seems more reasonable to determine whether the foreigner is an adult according to his/her national law, or according to Turkish law if he/she is stateless, as in the acquisition of citizenship in general. However, it would be appropriate to include a clear provision in the law to eliminate any hesitation on this issue.

Turkish Citizenship Code doesn't include the condition of power of discernment in the acquisition of citizenship through right of choice. It is possible to say that the legislator has deliberately not sought the conditions such as residence, language proficiency, not constituting an obstacle in terms of national security and public order, which are required for the acquisition of citizenship in general, in the acquisition of citizenship through right to choose, and that it has not sought the condition of the power of discernment, and that persons who lack the power of discernment can also acquire citizenship in this way. This regulation is also in line with the idea that, in order to protect the interests

of persons who lack the power of discernment and who are characterised as fully incapacitated in Turkish law, the rights strictly attached to the person may be exercised by their legal representatives on their behalf. Moreover, art. 64/2 of the Regulation of TCC stipulates that the citizenship applications of minors or persons who lack the power of discernment shall be made by their parents or guardians.

For the reasons mentioned above, it can be said that persons who lack the power of discernment may acquire citizenship through other ways of acquisition (TCC art. 12-17) that don't include the requirement of the power of discernment. In particular, the fact that the power of discernment isn't required for the acquisition of citizenship through adoption and for the exceptional naturalisation of those who are considered to be among the persons "deemed necessary to be naturalised" is also in line with the purposes for which these regulations were introduced.

GİRİŞ

Vatandaşlık esas itibariyle kişi ile devlet arasındaki hukukî ve siyasî bağ olarak tanımlanabilir¹. Daha kapsamlı bir tanıma göre ise vatandaşlık “*devletin tek taraflı, egemenlik hakkını kullanarak koşullarını ve hükümlerini saptadığı bir hukukî statüyü gerçekleştiren fert ile arasında kurulan bir hukukî bağdır*”². Vatandaşlık doğuştan (aslen) kazanılabileceği gibi sonradan da (müktesep vatandaşlık) kazanılabilir. Devletlerin hukukî düzenlemelerine göre doğuştan ya da sonradan kazanma hallerinin şartları ve hukukî sonuçları farklılık gösterebilir. Zira devletlerin kimleri vatandaşı olarak kabul edeceği ya da kimlerin vatandaşlığına son vereceği konusunda münhasır yetkisi bulunmaktadır³. Elbette bu yetki sınırsız olmayıp milletlerarası hukuka uygun olarak kullanılmalıdır. Bu kapsamda kanun koyucular vatandaşlık hukukuna ilişkin düzenlemeleri milletlerarası anlaşma hükümlerini, milletlerarası teamül kurallarını ve hukukun genel ilkelerini dikkate alarak kaleme almalıdır.

Türk hukukunda da milletlerarası hukukun gereklerine uygun olarak Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 66. maddesinde vatandaşlığın, kanunun gösterdiği şartlarla kazanılacağı ve ancak kanunda belirtilen hallerde kaybedileceği öngörülmektedir. Bu kapsamda Türk kanun koyucusu TVK'da vatandaşlığın soy bağı (kan) ve doğum yeri (toprak) esasına dayalı olarak aslen kazanılmasının şartlarına ve vatandaşlığın sonradan kazanılması şartlarına yer vermektedir. Aynı şekilde

¹ B. Bahadır Erdem, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2020), 3; Ergin Nomer, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2014), 19; Rona Aybay, Nimet Özbek ve Gizem Ersen Perçin, *Vatandaşlık Hukuku*, (Ankara: Siyasal Kitabevi, 2019), 4; Vahit Doğan, Alper Çağrı Yılmaz ve Lale Ayhan İzmirli, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, (Ankara: Savaş Yayınevi, 2022), 6.

² Nihal Uluocak, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, (İstanbul: Filiz Kitabevi, 1989) 6. Ayrıca bkz. Doğan, Yılmaz ve Ayhan İzmirli, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 11.

³ Aybay, Özbek ve Ersen Perçin, *Vatandaşlık Hukuku*, 19; Doğan, Yılmaz ve Ayhan İzmirli, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 3; Gülin Güngör, *Tâbiyet Hukuku*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2021), 13; Nomer, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 10. Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi m. 3/1 (“European Convention on Nationality Strasbourg, 6.XI.1997”, Council of Europe, Erişim Tarihi: Ekim 30, 2024, <https://rm.coe.int/168007f2c8>), 12.4.1930 tarihli Vatandaşlık Kanunları İhtilafına İlişkin Bazı Sorunlar Hakkında Lahey Sözleşmesi, m. 1 (“Convention on Certain Questions relating to the Conflict of Nationality Laws”, United Nations, Erişim Tarihi: Ekim 30, 2024, <https://treaties.un.org/Pages/showDetails.aspx?objid=080000280046354>).

vatandaşlığın iradeye dayalı sona erme şartlarını ve irade dışı sona erme şartlarını düzenlemektedir. Örneğin TVK'da soy bağı esasına dayalı olarak vatandaşlık kazanılabilecek haller sayılmış olup bunlardan birisi “*Türkiye içinde veya dışında Türk vatandaşı ana veya babadan evlilik birliği içinde doğmuş*” olmaktadır (m. 7/1). Doğum yeri esasına dayalı olarak Türk vatandaşlığının kazanılabilmesi için ise Türkiye’de doğan çocuğun “*yabancı anne ve babasından dolayı doğumla herhangi bir ülkenin vatandaşlığını kazanmamış olması*” gerekir (TVK m. 8/1). Görüldüğü üzere kanun koyucu doğumla vatandaşlığın kazanılabilmesi için belirli şartlar öngörmektedir. Bu şartların gerçekleşmesi halinde çocuğun Türk vatandaşlığını kazanabilmesi için hak ehliyetine sahip olması yeterlidir. Diğer bir ifade ile henüz ayırt etme gücüne sahip olmayan ve ergin olmayan kişi tam ve sağ olarak doğduğu andan itibaren Türk vatandaşlığını kazanır. Ancak vatandaşlığın sonradan kazanılması hallerinde kişinin fiil ehliyetine sahip olup olmadığını incelemesi gerekir. Şöyle ki, fiil ehliyeti hak ehliyetinin aksine doğumla birlikte kanundan dolayı kazanılmamakta, kişinin hukukî sonuç doğuran fiil ve davranışlarda bulunabilmesi için doğal ve hukukî bir olgunluk seviyesine ulaşması ile gerçekleşmektedir⁴. Vatandaşlığın sonradan kazanılması hallerinde de kural olarak kişinin yetkili makamlara kazanma yönündeki iradesini beyan etmesi yani bu yönde bir davranışta bulunması, dolayısıyla fiil ehliyetine sahip olması gerekli görülebilir. TVK’da düzenlenen bu kazanma hallerinden bazılarında “ergin ve ayırt etme gücüne sahip olma” ya da yalnızca “ergin olma” şartına yer verilirken, bazılarında ehliyete ilişkin hiçbir şart öngörülmemektedir. Çalışmamızda bu farklılığa ilişkin bazı değerlendirmeler yapılacaktır. Bunun yanı sıra erginlik ve/veya ayırt etme gücünün varlığının tespitinin hangi hukuka göre yapılacağına kanunda açıkça düzenlenmediği hallerde nasıl bir yol izleneceği ve 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun⁵ hükümlerinin uygulanmasının mümkün olup olmadığı üzerinde durulacaktır. Ayrıca kişinin ergin ve ayırt etme gücüne sahip olup olmadığını Türk hukukuna göre tespit edileceği hallerde ergin ve ayırt etme gücüne sahip olan kısıtlıların ve kendilerine yasal danışman atanan kişilerin vatandaşlığa alınma başvurusu yapıp yapamayacaklarının da Türk Medeni Kanunu (TMK)⁶ hükümleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Anılan kişi gruplarının vatandaşlık başvuruları bakımından doktrinde neredeyse görüş birliği bulunmakla birlikte TVK’da açıkça ayırt etme gücünün aranmadığı hallerde ayırt etme gücünden yoksun kişiler (tam ehliyetsizler) adına vatandaşlık başvurusu yapıp yapılamayacağı tartışmalıdır. Vatandaşlıkla ilgili işlemler milletlerarası özel hukuk doktrininde kişiye sıkı sıkıya bağlı

⁴ Jale Akipek, Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, *Türk Medeni Hukuku: Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2015), 280. Ayrıca bkz. Paul Varul, Anu Avi and Triin Kivisild, “Restrictions on Active Legal Capacity”, *Juridica Int'l*, 9:99, (2004): 99-107, 100.

⁵ 27.11.2017 tarih ve 5718 sayılı Kanun (RG. 12.12.2007-26728).

⁶ 22.11.2001 tarih ve 4721 sayılı Kanun (RG. 8.12.2001-24607).

hak olarak kabul edildiği için bu mesele esasen bu türden hakların yasal temsilci vasıtası ile kullanıp kullanamayacağına ilişkin medeni hukuka özgü başka bir tartışmayı beraberinde getirmektedir.

Yukarıda anılan gerekçelerle bu çalışmada öncelikle Türk hukukunda genel olarak ehliyet kavramı hakkında temel bilgilere yer verildikten sonra Türk vatandaşlığına alınmada ehliyetin rolü hakkında değerlendirmelerde bulunulacaktır. Bu değerlendirmeler yapılırken yeri geldikçe farklı devletlerin vatandaşlık hukuku düzenlemelerine dipnotlarda yer verilecektir.

I. TÜRK HUKUKUNDA EHLİYET KAVRAMI

Sözlük anlamı “yeterlilik” olan ehliyet kavramı hukukta “hak ehliyeti” ve “fiil ehliyeti” olmak üzere iki farklı biçimde ele alınmaktadır. Bu kısım altında hak ehliyeti kavramı yalnızca tanımlanacak olup çalışma konumuzla doğrudan ilişkili olan fiil ehliyeti kavramı ve fiil ehliyetinin şartları hakkında kısa bir bilgilendirme yapılacaktır.

A. HAK EHLİYETİ

1. Tanım

Hak ehliyeti, kişinin hak sahibi olabilme ve borç altına girebilme ehliyetidir⁷. Bu ehliyet hiçbir ayırım yapılmaksızın herkese doğduğu andan itibaren, kanunen tanınmaktadır⁸. TMK m. 8’de hak ehliyeti, “*Her insanın hak ehliyeti vardır. Buna göre bütün insanlar, hukuk düzeninin sınırları içinde, haklara ve borçlara ehil olmada eşittirler*” şeklinde düzenlenmektedir. Bununla birlikte bazı kişiler bakımından hak ehliyetine kanunla sınırlamalar getirilebilir⁹.

2. Kapsamı

Hak ehliyetine sahip olma “kişi” olmayı ifade eder¹⁰. TMK m. 28’e göre ise “*Kişilik, çocuğun sağ olarak tamamıyla doğduğu anda başlar (...) ve “Çocuk hak ehliyetini, sağ doğmak koşuluyla, ana rahmine düştüğü andan başlayarak elde eder*”. Hak ehliyetine sahip olan herkes mirasçı olma ehliyetine, davada taraf olma ehliyetine sahip olduğu gibi doğum anından itibaren anne ya da babasının vatandaşlığına bağlı olarak veya doğum yerine bağlı olarak vatandaşlık kazanma

⁷ Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Kişiler Hukuku*, 267; Bilge Öztan, *Medeni Hukuk’un Temel Kavramları*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2021), 248; Mustafa Dural ve Tufan Öğüz, *Türk Özel Hukuku: Cilt II Kişiler Hukuku*, (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2015), 39; Serap Helvacı ve Fulya Erlüle, *Medeni Hukuk*, (İstanbul: Legal Yayıncılık, 2014), 63.

⁸ Helvacı ve Erlüle, *Medeni Hukuk*, 63; Öztan, *Medeni Hukuk*, 248.

⁹ Örneğin evlenme yaşı, (TMK m. 124), evlat edinme yaşı (TMK m. 307), serbestçe dinini seçme hakkı (TMK m. 341/3). Geniş bilgi için bkz. Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Kişiler Hukuku*, 273 vd.; Dural ve Öğüz, *Kişiler Hukuku*, 40 vd.; Helvacı ve Erlüle, *Medeni Hukuk*, 64 vd.; Öztan, *Medeni Hukuk*, 250 vd.

¹⁰ Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Kişiler Hukuku*, 270; Dural ve Öğüz, *Kişiler Hukuku*, 39; Helvacı ve Erlüle, *Medeni Hukuk*, 53.

ehliyetine de sahiptir. Vatandaşlığa sahip olma uluslararası belgelerde bir hak olarak düzenlendiğinden bu hakkın hak ehliyetine sahip olan herkese doğum anından itibaren tanınması gerekir¹¹.

B. FİİL EHLİYETİ

1. Tanımı

Fiil ehliyeti, kişinin kendi isteği ve fiilleri ile haklar ve borçlar edinebilmesi, bu haklar ve borçları değiştirebilmesi ya da ortadan kaldırabilmesi şeklinde tanımlanmaktadır¹². Fiil ehliyeti, kişinin hukuka uygun fiillerde bulunabilme ve hukuka aykırı fiillerden sorumlu tutulabilme ehliyeti olarak da ifade edilmektedir¹³. Bu kapsamda fiil ehliyetinin hukukî işlem ehliyeti, tasarruf ehliyeti, dava ehliyeti, haksız fiil ehliyeti gibi farklı görünüşleri bulunmaktadır¹⁴.

2. Koşulları

Fiil ehliyeti herkesin doğuştan sahip olduğu bir ehliyet değildir. Bir kişinin fiil ehliyetine sahip olduğunun kabul edilebilmesi için kendi hür iradesiyle hareket edebilmesi, fiillerinin sonuçlarını öngörebilecek ve idrak edebilecek olgunlukta bulunması gerekir¹⁵. TMK'nın “*Ayırt etme gücüne sahip ve kısıtlı olmayan her ergin kişinin fiil ehliyeti vardır*” şeklindeki m. 10 hükmü ve “*Ayırt etme gücü bulunmayanların, küçüklerin ve kısıtlıların fiil ehliyeti yoktur*” şeklindeki m. 14 hükmünden hareketle fiil ehliyetinin üç şartı olduğu görülmektedir: Ergin olmak, ayırt etme gücüne sahip olmak ve kısıtlı olmamak.

a. Erginlik

Erginlik, “belirli bir yaşa ulaşmış olma ya da kanun koyucu tarafından o yaşa ulaşmış sayılma” şeklinde tanımlanmaktadır¹⁶. Erginlik kazanmış kişi “ergin” olarak adlandırılır. Kişilerin belirli bir yaşa geldikten sonra ruhi ve fikri gelişim seviyesine ulaştıklarını dikkate alan kanun koyucuların, bu hususta bir yaş sınırları belirledikleri ifade edilmektedir¹⁷. Kanun koyucuların belirlediği bu yaş

¹¹ İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (1948) m. 15 (RG. 27.5.1949-7217), Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi (1997) m. 4, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1989) m. 7 (RG. 27.1.1995-22184). Bununla birlikte devletlerin pozitif hukuk düzenlemelerinde “herkesin bir vatandaşlığı olmalıdır” ilkesinin yer yer ihlal edildiği ve vatansızlık hallerinin meydana geldiği bilinmektedir.

¹² Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Kişiler Hukuku*, 280; Dural ve Öğüz, *Kişiler Hukuku*, 47; Helvacı ve Erlüle, *Medeni Hukuk*, 65; Öztan, *Medeni Hukuk*, 252.

¹³ Helvacı ve Erlüle, *Medeni Hukuk*, 66.

¹⁴ Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Kişiler Hukuku*, 283 vd.; Dural ve Öğüz, *Kişiler Hukuku*, 50 vd.; Öztan, *Medeni Hukuk*, 254 vd.

¹⁵ Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Kişiler Hukuku*, 280; Dural ve Öğüz, *Kişiler Hukuku*, 48; Öztan, *Medeni Hukuk*, 253.

¹⁶ Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Kişiler Hukuku*, 294; Dural ve Öğüz, *Kişiler Hukuku*, 52; Öztan, *Medeni Hukuk*, 260.

¹⁷ Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Kişiler Hukuku*, 294.

sınırına ulaşılması ile birlikte kazanılan erginlik “normal erginlik”, “yasal erginlik”, “yaş erginliği” gibi farklı şekillerde adlandırılmaktadır¹⁸. Bazı devletlerin kanunlarında farklı düzenlemeler bulunmakla birlikte, normal erginlik yaşı on sekiz olarak kabul edilmektedir¹⁹. TMK m. 11’e göre de “*Erginlik on sekiz yaşın doldurulmasıyla başlar*”.

Türk kanun koyucusu kanunda aranan şartların gerçekleşmesi halinde henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişilerin de erginlik kazanacağı iki hal öngörmektedir. Bunlar evlenme ve mahkeme kararının bulunmasıdır. TMK’ya göre belirli şartların gerçekleşmesi halinde on yedi yaşını doldurmuş kişilerin yasal temsilcilerinin izni ile on altı yaşını doldurmuş kişilerin ise mahkeme kararı ile evlenmeleri mümkündür²⁰. Her iki durumda da TMK m. 11/2 uyarınca evlenme ile kişi ergin hale gelir. TMK m. 12’ye göre ise “*On beş yaşını dolduran küçük, kendi isteği ve velisinin rızasıyla mahkemece ergin kılınabilir*”²¹.

b. Ayırt Etme Gücü

Ayırt etme gücü (temyiz kudreti) doktrinde “*bir kimsenin fiil ve işlemlerinin güdüsünü, sonuçlarını, kapsamını ve etkilerini seçebilme ve bunlara uygun hareket edebilme yeteneği*”²², “*kişinin makul surette hareket edebilme, fiillerinin sebep ve sonuçlarını idrak edebilme yeteneği*”²³ gibi farklı şekillerde tanımlanmaktadır²⁴. Kanun koyucu ise ayırt etme gücünün ne anlama geldiğini düzenlemek

¹⁸ Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Kişiler Hukuku*, 294; Dural ve Öğüz, *Kişiler Hukuku*, 53; Öztan, *Medeni Hukuk*, 261.

¹⁹ Erginlik yaşı Almanya, Avusturya, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İsveç, İtalya, gibi ülkelerde 18’dir. İngiltere’de 21 olan erginlik yaşı 1969 Aile Hukuku Reformu Yasası ile 18’e düşürülmüştür (Varul, Avi and Kivisild, 100). İsviçre Medeni Kanunu’nun ilk halinde erginlik yaşı 20 iken, 1994 yılında yapılan değişiklik ile birlikte erginlik yaşı 18 olmuştur (m. 14). Kanun’un İngilizce metni için bkz. “Civil Code”, Schweizerische Eidgenossenschaft, Erişim Tarihi: Kasım 10, 2024, https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/24/233_245_233/en. Kanun’un 1907 yılında yürürlüğe giren ilk hali için bkz. “The Swiss Civil Code of December 10, 1907”, Erişim Tarihi: Kasım 10, 2024, <https://ia601307.us.archive.org/33/items/cu31924071237147/cu31924071237147.pdf>. Birleşik Arap Emirlikleri Kişisel Durum Yasası’na göre erginlik yaşı 21 kameri yaş (Bir ay yılı yaklaşık 354 gündür) olarak öngörülmektedir (m. 172). Bkz. “Federal Law No. (28) on Personal Status”, UAE Ministry of Justice, Erişim Tarihi: Kasım 20, 2025, https://elaws.moj.gov.ae/UAE-MOJ_LC-En/00_PERSONAL%20STATUS/UAE-LC-En_2005-11-19_00028_Kait.html?val=EL1&Words=Personal%20Status. 2022 yılındaki değişiklikten önce Japon Medeni Kanunu m. 4’e göre şu an 18 olan erginlik yaşı 20’ydi. Kanun’un İngilizce metni için bkz. “Civil Code (Part I, Part II and Part III (Tentative translation))”, Erişim Tarihi: Kasım 10, 2024, <https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/4314>. Ülkelere göre erginlik yaşı listesi için bkz. “Age of Majority by Country 2025”, World Population Review, Erişim Tarihi: Kasım 20, 2025, <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/age-of-majority-by-country>.

²⁰ TMK m. 124, m. 126.

²¹ Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Kişiler Hukuku*, 298-300; Dural ve Öğüz, *Kişiler Hukuku*, 75, 76; Helvacı ve Erlüle, *Medeni Hukuk*, 67; Öztan, *Medeni Hukuk*, 262.

²² Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Kişiler Hukuku*, 288.

²³ Dural ve Öğüz, *Kişiler Hukuku*, 57.

²⁴ Benzer tanımlar için bkz. Helvacı ve Erlüle, *Medeni Hukuk*, 67; Öztan, *Medeni Hukuk*, 263.

yerine hangi hallerde ayırt etme gücünün ortadan kalkacağını öngörerek olumsuz bir tanımlama yoluna gitmiştir. TMK m. 13'e göre "Yaşının küçüklüğü yüzünden veya akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk ya da bunlara benzer sebeplerden biriyle akla uygun biçimde davranma yeteneğinden yoksun olmayan herkes, bu Kanuna göre ayırt etme gücüne sahiptir"²⁵.

Ayırt etme gücü doktrinde nisbî (görelî) bir kavram olarak değerlendirilmektedir²⁶. Gerçekleştirilen fiilin niteliğine ve önemine göre kişide mevcut olabilir ya da olmayabilir. Daha açık bir ifade ile hâkimin kişinin belirli bir fiili gerçekleştirdiği esnada ayırt etme gücüne sahip olup olmadığı hususunda tereddüde düşmesi halinde ilgilinin genel olarak makul surette hareket etme yeteneğine göre değil her somut olayın özelliğine göre ayrıca bir değerlendirme yapması gerektiği kabul edilmektedir. Bu nedenle kişinin belirli bir olay bakımından ayırt etme gücüne sahip iken başka bir olay bakımından ayırt etme gücünden yoksun kabul edilebileceğini söylemek mümkündür²⁷.

c. Kısıtlı Olmama

Bir kimsenin fiil ehliyetine tam olarak sahip olması için aranan olumsuz şart TMK m. 10 ve m. 14 hükümleri uyarınca, kişinin kısıtlı olmamasıdır. Kısıtlılık, bir kişinin fiil ehliyetinin mahkeme kararıyla kanunda sayılan sebeplerden birine dayalı olarak sınırlanması veya kaldırılması halidir²⁸.

Kısıtlama sebepleri TMK m.405-m.408 arasında sayılmış olup bu sebepler dışındaki herhangi bir sebebe bağlı olarak kişi hakkında kısıtlama kararı verilemez. Bu sebepler: akıl hastalığı ve akıl zayıflığı (m. 405)²⁹, savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı, kötü yönetim (m. 406), özgürlüğü bağlayıcı ceza (m. 407)³⁰ ve ilgilinin talebidir (m. 408). Anılan sebep-

²⁵ Hükümde yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, akıl zayıflığı ve sarhoşluk ayırt etme gücünü ortadan kaldıran sebepler olarak örnek kabilinden sayılmaktadır. Kişinin ateş nöbetleri, felç, hipnotizma, uyurgezerlik, uyuşturucu madde kullanımı gibi sebeplerle de akla uygun biçimde davranma yeteneğini kaybedebileceği, dolayısıyla ayırt etme gücünden yoksun hale gelebileceği ifade edilmektedir (Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Kişiler Hukuku*, 292; Dural ve Öğüz, *Kişiler Hukuku*, 60; Helvacı ve Erlüle, *Medeni Hukuk*, 69).

²⁶ Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Kişiler Hukuku*, 289; Dural ve Öğüz, *Kişiler Hukuku*, 60; Helvacı ve Erlüle, *Medeni Hukuk*, 68; Öztan, *Medeni Hukuk*, 266.

²⁷ Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Kişiler Hukuku*, 289; Dural ve Öğüz, *Kişiler Hukuku*, 60; Helvacı ve Erlüle, *Medeni Hukuk*, 68; Öztan, *Medeni Hukuk*, 266.

²⁸ Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Kişiler Hukuku*, 300; Helvacı ve Erlüle, *Medeni Hukuk*, 69; Öztan, *Medeni Hukuk*, 266.

²⁹ Her türlü akıl hastalığı ve akıl zayıflığı kısıtlanma için geçerli bir sebep oluşturmaz. Kişinin akıl hastalığı veya zayıflığı nedeniyle işlerini göremiyor olması veya korunması ve bakımı için kendisine sürekli yardım gerekiyor olması ya da başkalarının güvenliğini tehlikeye sokuyor olması gerekir (TMK m. 405/1)

³⁰ Bu maddede 2.3.2024 tarihinde yapılan değişiklikten önce bir yıl veya daha uzun süreli özgürlüğü bağlayıcı bir cezaya mahkûm olan her ergin kısıtlanmaktaydı. Yürürlükteki 407. maddeye göre ise "Kesinleşmiş hapis cezasının infazı amacıyla ceza infaz kurumunda bulunan ergin bir kişi, isteği

lere bağlı olarak kısıtlama kararı yalnızca ergin kişiler için verilebilir³¹. Hakkında kısıtlama kararı verilen ergin kişi vesayet altına alınır. Onun adına hukukî işlemler yapmak üzere TMK m. 413/1, m. 419/1 hükümleri uyarınca “vasi” adında bir yasal temsilci atanır. Ancak kısıtlanan herkesin aynı zamanda vesayet altına alındığı söylenemez. Zira TMK m. 335 ve m. 419/3'e göre hakkında kısıtlama kararı verilen ergin çocuklar kural olarak anne veya babanın velayeti altında bırakılır.

Doktrinde kişilerin fiil ehliyetleri erginlik, ayırt etme gücü ve kısıtlı olmama şartlarının tamamını sağlayıp sağlamadıklarına göre sınıflandırılmaktadır. Buna göre kişiler tam ehliyetliler, sınırlı ehliyetliler, tam ehliyetsizler ve sınırlı ehliyetsizler olmak üzere dört gruba ayrılmaktadır³². Çalışmanın devamında bu grupların, Türk vatandaşlığının kazanılması bakımından durumları değerlendirilecek olup söz konusu gruplarla ilgili gerekli açıklamalara ilgili kısımlarda yer verilmesi uygun görülmektedir.

II. EHLİYET ŞARTININ AÇIKÇA ARANDIĞI SONRADAN KAZANMA HALLERİ

Kanun koyucu TVK'da, vatandaşlığın sonradan kazanılabileceği farklı haller öngörmüştür. Bunlar: vatandaşlığın genel olarak kazanılması (m. 11), istisnai haller kapsamında kazanılması (m. 12), ikamet şartı aranmaksızın ve ikamet şartına bağlı olarak yeniden kazanılması (m. 13, m. 14), evlenme yoluyla kazanılması (m. 16), evlat edinilme yoluyla kazanılması (m. 17) ve seçme hakkının kullanılması yoluyla kazanılmasıdır (m. 21). TVK'da vatandaşlığın genel olarak kazanılması için açıkça ergin ve ayırt etme gücüne sahip olma şartı aranırken seçme hakkının kullanılması yoluyla kazanılmasında yalnızca ergin olma şartı aranmaktadır. Bunun aksine evlat edinilme yoluyla vatandaşlığın kazanılmasında ise evlat edinilenin ergin olmaması şart koşulmaktadır. Diğer kazanma hallerinde ise ehliyetle ilişkin hiçbir şarta yer verilmemektedir. Çalışmanın bu kısmında ehliyet şartına açıkça yer verilen hallerde yabancıların ehliyet durumunun hangi hukuka göre tespit edilmesi gerektiği, ehliyet şartına yer verilmeyen haller bakımından ise ergin ve/veya ayırt etme gücüne sahip olmayan yabancıların bu haller kapsamında vatandaşlık kazanıp kazanamayacaklarına ilişkin değerlendirmelerde bulunulacaktır.

üzerine kısıtlanır veya kendisine kayyım atanır. Toplam beş yıl veya daha fazla kesinleşmiş hapis cezasının infazı amacıyla ceza infaz kurumunda bulunan ergin bir kişi, isteği bulunmasa dahi kişiliğinin veya malvarlığının korunması bakımından gerekli görülmesi hâlinde kısıtlanabilir. (...)

³¹ Küçükler zaten tam fiil ehliyetine sahip olmadıklarından kısıtlanmalarına da gerek yoktur. Küçükler kural olarak velayet altındadırlar. Ancak velilerinin bulunmaması ya da velayetin kaldırılması halinde kendilerine vasi atanır (TMK m. 348, m. 404). Bkz. Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Kişiler Hukuku*, 300.

³² Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Kişiler Hukuku*, 302; Dural ve Öğüz, *Kişiler Hukuku*, 65; Helvacı ve Erlüle, *Medeni Hukuk*, 70, 71; Öztan, *Medeni Hukuk*, 270.

A. GENEL OLARAK TÜRK VATANDAŞLIĞININ KAZANILMASI

Türk vatandaşlığını sonradan kazanma hallerinden birisi olan yetkili makam kararıyla kazanmanın bir türü de genel olarak vatandaşlığın kazanılmasıdır³³. Türk vatandaşlığının kazanılması bakımından herhangi bir özel niteliği bulunmayan diğer bir ifadeyle daha kolay yollardan vatandaşlık kazanabilmek için gerekli şartları taşımayan yabancıların başvurabileceği bir yol olan genel olarak Türk vatandaşlığına alınma doktrinde olağan/adi telsik ya da yetkili makam kararıyla kazanmanın normal yolu olarak da nitelendirilmektedir³⁴.

TVK m. 11’de bir yabancıнын genel olarak vatandaşlığa alınma başvurusunda bulunabilmesi için gerekli olan şartlar sekiz bent halinde sayılmıştır. Bu şartlardan ilki (a) bendinde yabancıнын “*kendi millî kanununa, vatansız ise Türk kanunlarına göre ergin ve ayırt etme gücüne sahip olması*” olarak öngörülmüştür. Diğer bir deyişle kanun koyucu yabancıнын vatandaşlık başvurusunda bulunmaya ehil olmasını aramaktadır. Bunun dışında (b) ve (g) bentleri arasında “*başvuru tarihinden geriye doğru Türkiye’de kesintisiz beş yıl ikamet etmek, Türkiye’de yerleşmeye karar verdiğini davranışları ile teyit etmek, genel sağlık bakımından tehlike teşkil eden bir hastalığı bulunmamak, iyi ahlak sahibi olmak, yeteri kadar Türkçe konuşabilmek, Türkiye’de kendisinin ve bakmakla yükümlü olduğu kimselerin geçimini sağlayacak gelire veya mesleğe sahip olmak, millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak*” şartları öngörülmektedir.

Türk vatandaşlığının genel olarak kazanılması, iradi bir kazanma hali olması ve “ergin ve ayırt etme gücüne sahip olma” dışında pek çok şartın da sağlanmasını gerektiren bir hal olması nedeniyle kişinin karar ve davranışlarının sonuçlarını öngörebilecek bir yaşta ve olgunlukta olmasının birlikte aranması kanaatimizce yerindedir. Nitekim TVK’nın aksine vatandaşlığın genel olarak kazanılması için yalnızca “reşit olma” şartının arandığı 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu’nun³⁵ m. 6/1-a hükmü, bu gerekçeyle doktrinde tereddütlere yol açmış ve burada yer

³³ TVK m. 10’da yetkili makam kararıyla Türk vatandaşlığının kazanılmasına ilişkin genel esaslara yer verdikten sonra m. 11’de “Başvuru için aranan şartlar” başlığı altında sanki tüm yetkili makam kararıyla kazanma türlerine ilişkin ortak şartlar öngörülmüş gibi bir izlenim oluşmaktadır. Ancak TVK’nın devam eden maddelerinde m. 11’den bağımsız bir biçimde her bir yetkili makam kararıyla kazanma türüne özgü şartlara yer verildiği görülmektedir. Dolayısıyla m. 11’in ayrı bir yetkili makam kararı ile kazanma türüne ilişkin olduğu açıktır. Nitekim Türk Vatandaşlığı Kanunu’nun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik m. 14/1-a’da yetkili makam kararıyla kazanma halleri arasında “Türk vatandaşlığının genel olarak kazanılması” sayılmakta, m. 15’te ise “Türk vatandaşlığının genel olarak kazanılması” başlığı altında Kanun m. 11’de öngörülen şartlara yer verilmektedir.

³⁴ Aybay, Özbek ve Ersen Perçin, *Vatandaşlık Hukuku*, 114; Doğan, Yılmaz ve Ayhan İzmirli, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 59; Erdoğan Göğer, *Türk Tâbiyet Hukuku*, (Ankara: AÜHF Yayınları, 1972), 59; Nomer, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 75; Osman Fazıl Berki, *Devletler Hususî Hukuku- Cilt I: Tâbiyet ve Yabancılar Hukuku*, (Ankara: Güzel Sanatlar Matbaası, 1966), 62; Uluocak, 53.

³⁵ 11.2.1964 tarih ve 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu (RG. 22.2.1964-11638). Çalışmanın devamında “403 sayılı TVK” olarak anılacaktır.

verilen “reşit” ibaresinin “mümeyyiz reşit” olarak anlaşılması gerektiği savunulmuştur³⁶. Vatandaşlığın genel olarak kazanılması müessesinin mahiyetinden yola çıkarak 403 sayılı TVK’nın sözü geçen bendi gereğince ancak mümeyyiz olan kimselerin Türk vatandaşlığına “vatandaşlığa alınma yoluyla” geçebileceğini kabul etme zaruretinin bulunduğu ifade edilmiştir³⁷. Bunun yanı sıra temyiz kudretini yitirmiş bir yabancınnın Türk toplumuna katılmasının düşünülemediği şeklinde daha katı bir görüş de ileri sürülmüştür³⁸. TVK’da ise kanun koyucu, 403 sayılı TVK dönemindeki tereddüde mahal vermeksizin, vatandaşlığın genel olarak kazanılmasını diğer yetkili makam kararıyla kazanma hallerinden ayırarak bu yola başvuran yabancınnın hem ergin hem ayırt etme gücüne sahip olmasını aramıştır³⁹.

1. Ehliyetin Tespitinde Uygulanacak Hukuk

Hukuk düzenlerinde kural olarak yabancı unsurlu aile hukuku ve kişiler hukukuna ilişkin konularda uygulanacak hukuk, ilgili kişi ya da kişilerin vatandaşlığından yola çıkılarak tespit edilmektedir. Millî kültürle, toplum gelenekleriyle, sosyal ilişkiler ile doğrudan alakalı olan aile hukuku ve kişiler hukukuna ilişkin meselelerde bağlama noktası olarak vatandaşlığın tercih edilmesinin en temel nedeni, kişilerin en iyi bildikleri, içeriğine en kolay ulaşabilecekleri ve en çok tecrübe ettikleri hukukun vatandaşlığını taşıdığı ülkenin hukuku olduğunun kabul

³⁶ Aybay, Özbek ve Ersen Perçin, *Vatandaşlık Hukuku*, 115; Ergin Nomer, *Vatandaşlık Hukuku*, (İstanbul: Filiz Kitabevi, 1997), 73-75; Rifat Erten, “Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı’nın Türk Vatandaşlığının Kazanılmasına İlişkin Hükümleri Hakkında Değerlendirmeler”, *Ankara Barosu Dergisi* 66, S. 4, (2008): 36-61, 44; Uluocak, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 54. O dönemde Alman hukukunda vatandaşlığın karşılıklı iradelerin açıklanması ile meydana gelen bir sözleşme olduğunu düşünen yazarlar bu sözleşmenin kurulabilmesi için telsik (*naturalisation/naturalization*) talebinde bulunan kişinin ergin ve ayırt etme gücüne sahip olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Ancak vatandaşlığı bir sözleşme değil kişiye belirli bir hukukî statü tanıyan, devletin hakimiyet hakkına dayalı olarak yaptığı idari bir tasarruf olarak nitelendiren görüşteki bir grup yazar ise devletin isterse temyiz kudretine sahip olmayan bir yabancıyı da vatandaş kılabileceğini, telsik için reşitliğin yeterli olduğunu savunmuşlardır (Göğer, *Türk Tâbiyyet Hukuku*, 61).

³⁷ Nomer, *Vatandaşlık Hukuku*, 73-75.

³⁸ Uluocak, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 54.

³⁹ Benzer düzenlemeler çeşitli devlet kanunlarında da mevcuttur. İngiliz Vatandaşlık Kanunu’nda (*British Nationality Act-BNA*) reşit ve ehliyetli bir kişinin İngiliz vatandaşlığına kabul başvurusu yapabileceği öngörülmektedir (m. 6/1). Bkz. “British Nationality Act 1981”, Erişim Tarihi: Kasım 22, 2024, <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1981/61>. Fransız Medeni Kanunu’na (*Code Civil*) göre kural olarak 18 yaşını doldurmuş hiç kimse vatandaşlığa alınmaz (m. 21-22). Bkz. “Code Civil”, Erişim Tarihi: Kasım 22, 2024, https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LE-GITEXT000006070721/LEGISCTA000006117612/. Japon Vatandaşlık Kanunu’nda da genel yoldan vatandaşlığa alınabilmek için 18 yaşını doldurmuş olma ve kendi millî hukukuna göre bağımsız hareket etme ehliyetine sahip olma şartı öngörülmektedir (m. 5/1-ii). Bkz. “Nationality Act”, Erişim Tarihi: Kasım 22, 2024, <https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/4713>. Alman Vatandaşlık Kanunu’na göre ise vatandaşlığın kazanılabilmesi için Alman Medeni Kanunu hükümlerine göre ehliyetsiz olmama şartı aranmaktadır (m. 10, m. 34). Bkz. “Staatsangehörigkeitgesetz (StAG)”, Erişim Tarihi: Kasım 23, 2024, <https://www.gesetze-im-internet.de/StAG/BJNR005830913.html>.

edilmesidir⁴⁰. Zira kişinin vatandaşlığını taşıdığı ülke kural olarak doğduğu ve büyüdüğü ülkedir. Bu hukukun uygulanması kişinin menfaatine olup milletlerarası özel hukuk adaletine de hizmet etmektedir⁴¹. Ayrıca vatandaşlığın, kanunlar ihtilafı hukukunda kullanılan diğer bağlama noktalarından olan yerleşim yeri ve mutad mesken kavramlarına göre mahiyetinin daha kolay tespit edilebilmesi ve daha zor değiştirilebilir olması da aile ve kişiler hukuku alanında birincil bağlama noktası olarak kabul edilme nedenleridir⁴². Ehliyet de kişiler hukukuna ait bir mesele olduğundan, kişinin vatandaşlığını taşıdığı ülke hukukuna yani millî hukuka tabi tutulmaktadır⁴³. MÖHUK m. 9/1'de de aynı esas benimsenerek hak ve fiil ehliyetinin ilgilinin millî hukukuna tabi olduğu öngörülmektedir.

Kanunlar ihtilafı hukukundaki ehliyet statüsüne ilişkin hâkim anlayış Türk vatandaşlık hukukunda da etkisini göstermektedir. TVK m. 11/1-a'da, MÖHUK m. 9/1 hükmü ile uyumlu olarak Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen yabancıların "kendi millî kanununa göre" ergin ve ayırt etme gücüne sahip olması gerektiği öngörülmektedir. Bu düzenlemenin, kişinin kural olarak vatandaşı olduğu ülkede doğup büyüdüğü ve hayatını bu ülkenin hukuk kurallarına tabi olarak idame ettirdiği göz önünde bulundurulduğunda şahsî statüyü ilgilendiren bir mesele olan vatandaşlık başvurusu yapmaya ehil olup olmadığına da millî hukukuna göre karar verilmesi gerektiği düşüncesi ile getirildiğini söylemek mümkündür⁴⁴. Ancak bu

⁴⁰ Aysel Çelikel ve B. Bahadır Erdem, *Milletlerarası Özel Hukuk*, (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2021), 186; Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman-Figanmeşe, *Milletlerarası Özel Hukuk*, (İstanbul, Beta Yayıncılık, 2024), 35; Gülören Tekinalp, *Milletlerarası Özel Hukuk-Bağlama ve Usul Hukuku Kuralları*, (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2020), 28, 56; Hacı Can ve Ekin Tuna, *Milletlerarası Özel Hukuk*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2021), 157, 158; Vahit Doğan, *Milletlerarası Özel Hukuk*, Ankara: Savaş Yayınevi, 2022), 213.

⁴¹ Can ve Tuna, 158; Doğan, 213; Şanlı, Esen ve Ataman-Figanmeşe, 31; Tekinalp, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 27, 56.

⁴² Çelikel ve Erdem, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 187; Doğan, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 214; Ergin Nomer, *Devletler Hususî Hukuku*, (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2021), 114; Şanlı, Esen ve Ataman-Figanmeşe, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 35. Millî hukuk yerine artık yerleşim yeri ya da mutad mesken hukuklarının tercih edilmesi gerektiği yönündeki görüşler için bkz. Doğan, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 214; Şanlı, Esen ve Ataman-Figanmeşe, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 35, dn. 63.

⁴³ Örneğin Alman Medeni Kanunu'na Giriş Yasası m. 7/1 (*Einführungsgesetzes zum Bürgerlichen Gesetzbuche-EGGB*). Kanun'un İngilizce metni için bkz. "Introductory Act to the Civil Code", Erişim Tarihi: Kasım 23, 2024, https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgbeg/index.html. Avusturya Milletlerarası Özel Hukuk Federal Kanunu m. 9/1, m. 12. Bkz. "Bundesgesetz vom 15. Juni 1978 über das internationale Privatrecht- IPR-Gesetz", Erişim Tarihi: Kasım 23, 2024, <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10002426&FassungVom=2022-05-01>. Japon hukukunda da aynı esas benimsenmiştir (Hukukların Uygulanmasına Dair Genel Kurallar Hakkında Kanun m. 4/1). Bkz. "Act on General Rules for Application of Laws", Erişim Tarihi: Kasım 23, 2024, <https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/3783/en>. İsviçre hukukunda ise bunlardan farklı olarak ehliyet İsviçre hukukuna tabi kılınmıştır. Bkz. İsviçre Milletlerarası Özel Hukuk Kanunu (*Bundesgesetz über das Internationale Privatrecht-IPRG*) m. 34/1. Kanun'un İngilizce metni için bkz. "Federal Act on Private International Law", Schweizerische Eidgenossenschaft, Erişim Tarihi: Kasım 24, 2024, https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/1988/1776_1776_1776/en.

⁴⁴ Güncel ve genel olarak kabul edilen görüş vatandaşlık başvurularında ehliyetin kişinin millî hukukuna tabi olması gerektiği yönünde olsa da geçmişte, telsik devletin hakimiyet hakkının bir

noktada üzerinde durulması gereken mesele, TVK m. 11/1-a'da yabancıнын ergin ve ayırt etme gücüne sahip olup olmadığının kendi millî kanununa göre tespit edileceği öngörülmeseydi de MÖHUK m. 9/1 ile her durumda aynı sonuca ulaşılabileceği ulaşılamayacağıdır. Kanaatimizce bu soruya MÖHUK m. 2/3 hükmünde öngörülen “atıf” müessesesi nedeniyle olumsuz yanıt vermek gerekir⁴⁵. Şöyle ki, MÖHUK m. 2/3 uyarınca kişinin hukukuna ilişkin uyumsuzluklarda, uygulanacak hukukun kanunlar ihtilafı kurallarının başka bir hukuku yetkili kılması halinde o hukukun maddi hukuk hükümlerinin uygulanması gerekir. Ehliyet de kişinin hukukuna ilişkin bir konu olduğundan, vatandaşlık başvurusunda bulunan bir yabancıнын ergin ve ayırt etme gücüne sahip olup olmadığına, MÖHUK m. 9 ve m. 2/3 hükümlerinin uygulanması suretiyle bu yabancıнын millî hukukunda yer alan kanunlar ihtilafı kurallarının göstermiş olduğu hukuka göre karar verilmesi gerekir. Bu hukuk yabancıнын millî hukuku olabileceği gibi Türk hukuku ya da üçüncü bir devlet hukuku da olabilir. Oysaki TVK m. 11/1-a'da “kendi millî kanununa göre ergin ve ayırt etme gücüne sahip olmak”tan bahsedilmektedir. Doktrinde bir görüşe göre, vatandaşlık başvurusunda bulunan kişinin ergin ve ayırt etme gücüne sahip olup olmadığının tespiti kişi hallerine ilişkin bir mesele olduğundan MÖHUK m. 2/3'teki atıf kurallı uygulanmalıdır⁴⁶. Ancak bize göre atfın uygulanması halinde kanun koyucunun TVK'daki iradesine ters bir durum ortaya çıkmış olmaktadır. Zira TVK'nın gerekçesinde “*Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen kişi, kendi millî kanununa göre, vatansız ise Türk kanunlarına göre ergin ve ayırt etme gücüne sahip olmalıdır. Erginlik yaşının belirlenmesinde başvuran kişinin kendi millî kanunu uygulanacaktır. Vatansız olanlar ise, Türk Medeni Kanunu'nun ilgili hükümlerine tabi olacaktır*” ifadelerine yer verilmektedir⁴⁷. Görüldüğü üzere kanun koyucu MÖHUK terminolojisinden ayrılarak hem madde metninde hem gerekçede “millî hukuk” yerine “millî kanun” ifadesini kullanmıştır. Vatansız olanlar için ise doğrudan TMK hükümlerini yetkili kılmıştır. Dolayısıyla kanun koyucunun bu hususta bilinçli bir tercihte bulunduğu ve doğrudan kişinin millî hukukundaki maddi hukuk hükümlerine göre bir tespit yapılmasını amaçladığı anlaşılmaktadır. Bu değerlendirmeler neticesinde TVK'nın kişinin vatandaşlık başvurusuna ehil olup olmadığının hangi hukuka göre tespit edileceğini gösteren özel bir hüküm öngördüğü, bu özel hüküm karşısında genel nitelikli MÖHUK hükümlerinin ve buna bağlı olarak da at-

sonucu olduğu için devletin, tâbiyetine alacağı kimselerin yabancı bir kanuna göre durumunu düşünmek zorunda olmadığı görüşü de ileri sürülmüştür. Bu görüşe göre yabancıнын tâbiyetine girmek istediği devletin kanununa göre ehil olması gerekli ve yeterlidir. Farklı bir görüşe göre ise kişinin hem tâbiyetini taşıdığı ülke hukukuna hem de tâbiyetini kazanmak istediği ülke hukukuna göre ehil olması gereklidir (Berki, *Tâbiyet ve Yabancılar Hukuku*, 63, 64).

⁴⁵ Aynı yönde bkz. Güngör, *Tâbiyet Hukuku*, 86, dn. 302.

⁴⁶ Erdem, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 126.

⁴⁷ “Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı ve İçişleri Komisyonu Raporu (1/458), s. 5”, TBMM, Erişim Tarihi: Aralık 5, 2024, <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d23/c045/tbmm23045095ss0090.pdf>.

fin uygulanmayacağı kanaatindeyiz⁴⁸. Bununla birlikte kanun koyucunun TVK m. 11/1-a'daki "*kendi millî kanununa göre*" ifadesini "*kendi millî hukukundaki maddi hukuk hükümlerine göre*" şeklinde ya da aynı anlama gelecek bir hüküm ile değiştirilmesinin uygun olacağını değerlendirmekteyiz.

Türk vatandaşlığını genel olarak kazanmak isteyen yabancıdan birden fazla vatandaşlığı haiz olması ihtimali de mevcuttur. TVK'da çok vatandaşlık halinde yabancıdan ergin ve ayırt etme gücüne sahip olup olmadığının hangi ülke hukukuna göre tespit edileceğini öngören bir hükme yer verilmemektedir. Bununla birlikte Yönetmelik'te "*Birden fazla devlet vatandaşlığına sahip olup, Türk vatandaşlığını kazanma müracaatında bulunan kişinin işlemlerinde Bakanlıkça yapılacak araştırma sonucunda daha sıkı ilişki halinde bulunduğu tespit edilen devlet vatandaşlığı esas alınır*" hükmü yer almaktadır. Yönetmelik'te bu hükme yer verilmemiş olsaydı da MÖHUK m. 4/1-c'den⁴⁹ hareket edilerek aynı sonuca ulaşılması mümkün olurdu.

Bu başlık altında son olarak ifade etmek gerekir ki millî hukuklarda genel olarak erginlik ve ayırt etme gücüne ilişkin aynı doğrultuda düzenlemeler yer alsa da özellikle erginlik hususunda farklılıklar söz konusu olabilir⁵⁰. Yukarıda anılan hükümler uyarınca tespit edilen yabancı hukukta, Türk hukukunda olduğu gibi 18 yaşın ya da farklı bir yaşın tamamlanması, evlenme ya da mahkeme kararı ile ergin olunabileceği gibi bunlardan farklı bir yol da öngörülmüş olabilir. Yabancı bu yollardan herhangi biri vasıtasıyla erginlik kazanmış ise ve kendi millî hukukuna göre ayırt etme gücüne de sahip ise TVK'nın aradığı ehliyet şartını da sağlamış olmaktadır⁵¹.

2. Vatansız Kişilerin Başvurularında Ehliyet Şartının Değerlendirilmesi

TVK m. 11/1-a'da vatandaşlık başvurusunda bulunacak kişi bir vatansız⁵² ise erginliğin ve ayırt etme gücünün Türk kanunlarına göre tespit edileceği öngörülmektedir. Zira vatansızlar, herhangi bir devlete vatandaşlık bağı ile bağlı olmadıkları için millî hukukları da bulunmamaktadır. TVK'daki vatansızlara ilişkin bu hükmün ilk bakışta, MÖHUK'tan ve Türkiye'nin taraf olduğu Vatansız Kişilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme'den⁵³ farklılaştığı görülmektedir. Zira TVK'da kişinin

⁴⁸ Aksi yönde görüş için bkz. Erdem, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 126.

⁴⁹ "*Bu Kanun hükümleri uyarınca yetkili olan hukukun vatandaşlık esasına göre tayin edildiği hâllerde, bu Kanunda aksi öngörülmedikçe; (...) (c) Birden fazla devlet vatandaşlığına sahip olup, aynı zamanda Türk vatandaşı olmayanlar hakkında, daha sıkı ilişki hâlinde buldukları devlet hukuku, uygulanır.*"

⁵⁰ Erdem, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 127.

⁵¹ Aybay, Özbek ve Ersen Perçin, *Vatandaşlık Hukuku*, 114; Doğan, Yılmaz ve Ayhan İzmirli, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 61.

⁵² Vatansız kişinin tanımı TVK'da değil 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda (YUKK) (RG. 11.4.2013-28615) yer almaktadır. Bu kanunda vatansız kişi "hiçbir devlete vatandaşlık bağıyla bağlı bulunmayan ve yabancı sayılan kişi" olarak tanımlanmaktadır (m. 3/1-ş).

⁵³ Birleşmiş Milletler tarafından 28 Eylül 1954'te imzalanan sözleşme 6 Haziran 1960'ta yürürlüğe girmiştir. Türkiye'nin sözleşmeye katılmasına ilişkin 30 Eylül 2014 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ve sözleşme metni için bkz. RG. 25.10.2014-29156. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası m. 90/5 ve

vatansız olması halinde doğrudan Türk hukukunun uygulanacağı öngörülürken MÖHUK m. 4/1-a'da “*Bu kanun hükümleri uyarınca yetkili olan hukukun vatandaşlık esasına göre tayin edildiği hâllerde, bu Kanunda aksi öngörülmedikçe; vatansızlar ve mülteciler hakkında yerleşim yeri, bulunmadığı hâllerde mutad mesken, o da yok ise dava tarihinde bulunduğu ülke hukuku uygulanır*” şeklinde bir hüküm öngörülmektedir. Sözleşme m. 12/1'de ise vatansız bir kişinin kişisel statüsü daimî ikametgahının ait olduğu ülkenin kanununa, ikametgâhi yoksa oturduğu ülkenin kanununa tabi tutulmaktadır. Bununla birlikte Türk vatandaşlığını genel olarak kazanmak isteyen bir yabancıнын TVK m. 11/1-b uyarınca başvuru tarihinden geriye doğru Türkiye’de kesintisiz beş yıl ikamet etmiş olması gerektiği göz önünde bulundurulduğunda zaten bir vatansızın başvuru anında yerleşim yeri Türkiye olarak kabul edileceğinden millî hukuk yerine uygulanacak olan hukuk da Türk hukuku olacaktır⁵⁴. Sonuç olarak vatansızların ehliyetinin Türk hukukuna göre tespit edileceğini öngören TVK hükmünün esasen hem MÖHUK hem Sözleşme hükümleri ile uyumlu olduğunu söylemek mümkündür⁵⁵.

TVK m. 11/1-a'da her ne kadar “*vatansız ise Türk kanunlarına göre ergin ve ayırt etme gücüne sahip olmak*” ifadesine yer verilse de daha önce ifade edildiği üzere burada bahsi geçen “kanun” un TMK olduğu madde gerekçesinden anlaşılmaktadır⁵⁶. Bu bakımdan vatansız kişinin erginlik şartını sağlamış olması için TMK’da öngörülen erginlik hallerinden herhangi birisine göre (TMK m. 11, 12) erginlik kazanmış olması gerekli ve yeterlidir. Ayrıca TMK m. 13’e göre “*yaşının küçüklüğü yüzünden veya akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk ya da bunlara benzer sebeplerden biriyle akla uygun biçimde davranma yeteneğinden yoksun olmayan herkes*” ayırt etme gücüne sahip kabul edilir. Bu şartları sağlayan vatansız kişi kural olarak, Türk vatandaşlığını genel olarak kazanmaya ehil kabul edilir.

a. Vatansız Sınırlı Ehliyetsiz Kişinin Durumu

Ergin ve ayırt etme gücüne sahip olmasına rağmen vatansız bir kişinin Türk hukukuna göre kısıtlanmış olması mümkündür⁵⁷. Zira kısıtlı olmak her zaman ayırt etme

MÖHUK m. 1/2 uyarınca bu sözleşmenin kapsamına giren vatansız kişilerin ehliyetlerinin tespitinde MÖHUK hükümleri değil Sözleşme hükümleri uygulanacaktır. Sözleşme’ye göre vatansız kişi, “kendi yasalarının işleyişi içinde hiçbir Devlet tarafından vatandaş olarak sayılmayan bir kişi anlamına gelir” (m. 1/1).

⁵⁴ Doğan, Yılmaz ve Ayhan İzmirlî, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 60, dn. 72; Güngör, *Tâbiyet Hukuku*, 86. Aynı doğrultuda görüş bildiren Aybay, TVK’da vatansız kişinin ergin ve ayırt etme gücüne sahip olup olmadığının Türk hukukuna göre belirleneceğine ilişkin hüküm yer almasaydı da MÖHUK m. 4/1-b uyarınca durumun değişmeyeceğini ifade etmektedir (Aybay, Özbek ve Ersen Perçin, *Vatandaşlık Hukuku*, 114).

⁵⁵ Aksi yönde bkz. Erdem, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 126.

⁵⁶ Bkz. II. A. 1.

⁵⁷ MÖHUK m. 10/1 uyarınca “*Vesâyet veya kısıtlılık kararı verilmesi veya sona erdirilmesi sebepleri, hakkında vesâyet veya kısıtlılık kararının verilmesi veya sona erdirilmesi istenen kişinin millî hukukuna tâbidir*”. Vatansız kişinin millî hukuku bulunmadığından MÖHUK m. 4/1-a’ya göre kısıtlılık kararı Türk hukukuna göre verilir.

gücünden yoksunluğu gerektirmemektedir. Örneğin vatansız kişi hakkında TMK m. 406 uyarınca savurganlık, malvarlığını kötü yönetme gibi nedenlerle iradesi dışında kısıtlama kararı verilmiş olabileceği gibi TMK m. 408 uyarınca yaşlılığı ya da deneysizliği gibi nedenlerle kendi isteği ile kısıtlama kararı verilmiş de olabilir.

Türk hukukunda “sınırlı ehliyetsiz”⁵⁸ kişiler arasında kabul edilen, ergin ve ayırt etme gücüne sahip olmakla birlikte hakkında Türk mahkemelerince kısıtlama kararı verilmiş bir vatansız kişinin bizzat genel yoldan vatandaşlığa alınma başvurusunda bulunması mümkün değildir. Kişinin bu başvuruyu yapabilmesi için vesayet dairelerinin izni gereklidir⁵⁹. Zira TMK m. 463/2’de vesayet altındaki kişinin vatandaşlığa girmesi ya da çıkması, vesayet makamının (sulh hukuk mahkemesi) izninden sonra denetim makamının (asliye hukuk mahkemesi) iznine tabi tutulan haller arasında sayılmaktadır⁶⁰. Bununla birlikte kısıtlının vatandaşlık başvurusu yapabilmesi için yasal temsilcisinin rıza göstermesine gerek olmadığı kanaatindeyiz⁶¹. Bunun nedeni ise vatandaşlık başvurusunun kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olarak kabul edilmesi ve TMK m. 16’ya göre bu hakların kullanımında yasal temsilcinin rızasının aranmamasıdır. Türk hukukunda “sınırlı ehliyetsiz” olarak kabul edilen diğer grup ise ayırt etme gücüne sahip olan küçüklerdir. Vatansız küçükler ergin olma şartını sağlamadıklarından, bu kişilerin TVK m. 11 kapsamında Türk vatandaşlığını kazanamayacakları açıktır.

b. Vatansız Tam Ehliyetsiz Kişinin Durumu

“Tam ehliyetsiz”⁶² olarak nitelendirilen ayırt etme gücünden yoksun vatansız kişiler de erginlik şartını sağlasalar dahi Türk vatandaşlığını genel olarak kazan-

⁵⁸ Sınırlı ehliyetsizler ayırt etme gücüne sahip küçükler ya da kısıtlılardır. Bu kişiler hakkında detaylı bilgi için bkz. Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Kişiler Hukuku*, 320; Dural ve Ögüz, *Kişiler Hukuku*, 87; Helvacı ve Erlüle, *Medeni Hukuk*, 75; Öztan, *Medeni Hukuk*, 279.

⁵⁹ Doğan, Yılmaz ve Ayhan İzmirli, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 61; Güngör, *Tâbiyet Hukuku*, 87, dn. 304; Nomer, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 81; Uluocak, 54, dn. 119. Aybay aynı görüşü vatandaşlıktan çıkma başvuruları için öne sürmüştür (Aybay, Özbek ve Ersen Perçin, *Vatandaşlık Hukuku*, 179) Erdem, ise kısıtlı olanların vatandaşlık başvurularını ancak yasal temsilcileri vasıtasıyla yapabileceklerini ifade etmekte ve vesayet dairelerinin izninden bahsetmemektedir (Erdem, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 127).

Vatansız kişi TMK m. 405 uyarınca başkalarının güvenliğini tehlikeye sokma ya da TMK m. 406 uyarınca alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı şeklindeki nedenlerden birisi ile kısıtlanmış ise, vesayet daireleri vatandaşlık başvurusuna izin vermiş olsalar bile, sayılan haller TVK m. 11/1-g’de Türk vatandaşlığının genel yoldan kazanılması için aranan “millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak” şartına aykırılık oluşturabileceğinden ilgilinin başvurusunun reddedilmesi kuvvetle muhtemeldir.

⁶⁰ Benzer şekilde ergin ve ayırt etme gücüne sahip olma şartının arandığı Türk vatandaşlığından izin alarak çıkma halinde de kısıtlı bir Türk vatandaşının çıkma başvurusunda bulunabilmesi için hem vesayet hem denetim makamının izni gerekmektedir.

⁶¹ Aynı yönde bkz. Güngör, *Tâbiyet Hukuku*, 87, dn. 304. Aksi yönde görüş için bkz. Erdem, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 127. Doğan ise kısıtlı kimselerin kanuni müşavirlerinin izninden sonra denetim makamının da iznini alarak vatandaşlık başvurusu yapabileceklerini ifade etmektedir (Doğan, Yılmaz ve Ayhan İzmirli, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 61).

⁶² TMK m. 15’e göre kanunda belirtilen istisnalar saklı olmak üzere ayırt etme gücünden yoksun kişilerin fiilleri hukukî sonuç doğurmaz.

ma başvurusunda bulunamazlar. Onlar adına yasal temsilcileri de bu işlemi yapamaz. Zira TVK m. 11/1-a'da ayırt etme gücü, vatandaşlığın kazanılabilmesi için asli bir şart olarak öngörülmektedir.

c. Vatansız Sınırlı Ehliyetli Kişinin Durumu

Türk hukukunda “sınırlı ehliyetli”⁶³ olarak kabul edilen, kendilerine yasal danışman atanmış vatansızların ise tek başlarına başvuru yapmalarında ve TVK m. 11 kapsamında vatandaşlık kazanmalarında herhangi bir engel bulunmamaktadır⁶⁴. Zira bu kişiler ergin ve ayırt etme gücüne sahip olup TMK m. 429/1'de sayılan yasal danışmanın oyu ile yapabilecekleri işlemler arasında vatandaşlık başvurusu sayılmamaktadır.

B. SEÇME HAKKININ KULLANILMASI YOLUYLA TÜRK VATANDAŞLIĞININ KAZANILMASI

Seçme hakkı (*right of choice, droit d'option*) en geniş anlamda kişinin kendi isteği ile, herhangi bir makamın onayına ihtiyaç duymaksızın belirli bir devletin vatandaşlığını kazanabilmesi ya da belirli bir devletin vatandaşlığından ayrılabilmesi anlamına gelmektedir⁶⁵. Hukuk düzenlerinde belirli özellikleri haiz kişilere yalnızca vatandaşlığa girmek istediklerini beyan etmeleri ile ilgili devletin vatandaşlığını kazanma imkanının tanındığı seçme hakkına benzer sonuçlar doğuran düzenlemelere rastlanmaktadır⁶⁶. Türk hukukunda da anne ve/veya babalarına bağlı olarak iradeleri dışında Türk vatandaşlığını kaybetmiş olan ve kanunda aranan şartları sağlayan kişilerin idarenin takdirine gerek olmaksızın yeniden Türk vatandaşlığını kazanabilmeleri amacıyla seçme hakkı kabul edilmiştir. Seçme hakkının kişinin sosyolojik açıdan kendisini ait hissettiği bir devletin vatandaşlığına geçmesini sağladığından birey menfaatlerine hizmet ettiği ifade edilmektedir⁶⁷. Seçme hakkını kullanan kişi bunun neticesinde çifte vatandaş (ya da çok vatandaşlık hali) olarak hayatına devam edebileceği gibi seçme hakkını

⁶³ Sınırlı ehliyetliler ergin ve ayırt etme gücüne sahip olmaları, kısıtlı olmamalarına rağmen fiil ehliyetleri sınırlanmış kişilerdir. Bunlar TMK m. 429/1'e göre “kısıtlanmaları için yeterli sebep bulunmamakla birlikte korunmaları bakımından fiil ehliyetinin sınırlanması gerekli görülen” ve kendilerine belirli işlerde görüşü alınmak üzere ya da mallarının idaresi için yasal danışman atanmış kişilerdir (TMK m. 429/1).

⁶⁴ Doğan, Yılmaz ve Ayhan İzmirli, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 61; Güngör, *Tâbiyet Hukuku*, 87, dn. 304; Nomer, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 81. Erdem ise sınırlı ehliyetlilerin vatandaşlık başvurusunu yasal danışmanları vasıtasıyla yapabileceklerini ifade etmektedir (Erdem, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 127).

⁶⁵ Aybay, Özbek ve Ersen Perçin, *Vatandaşlık Hukuku*, 147.

⁶⁶ Aybay, Özbek ve Ersen Perçin, *Vatandaşlık Hukuku*, 147. Vatandaşlık hukukunun genel ilkelelerinden birisi olan “kişi vatandaşlığını seçmede ve değiştirmede serbest olmalıdır” ilkesinin bir gereği olarak getirilen bu düzenlemeler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Esra Dardağan Kibar, “Türk Vatandaşlık Hukukunda Seçme Hakkının Gelişimi”, *Prof. Dr. İlhan Unat'a Armağan*, Mülkiyeliler Birliği 1, (2012): 255-290, 257 vd.

⁶⁷ Doğan, Yılmaz ve Ayhan İzmirli, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 162.

kullanmadan önceki vatandaşlığından ayrılarak yalnızca Türk vatandaşlığına sahip olmayı da tercih edebilir.

TVK m. 21’de, m. 27 uyarınca anne ve/veya babasının çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığından ayrılmasına bağlı olarak vatandaşlığı sona eren çocukların, ergin olmalarından itibaren üç yıl içinde seçme hakkını kullanarak Türk vatandaşlığını kazanmaları mümkün kılınmıştır⁶⁸. Her ne kadar m. 21’de seçme hakkını kullanacak kişi grubu olarak yalnızca çıkma hakkını kullanan anne ve babalarının çocukları düzenlenmiş olsa da bizim de katıldığımız görüşe göre bu maddenin kapsamına TVK m. 34 kapsamında seçme hakkını kullanarak Türk vatandaşlığından ayrılan anne ve/veya babalarına bağlı olarak vatandaşlığı sona eren çocukların da girdiği kabul edilmelidir⁶⁹. Zira TVK m. 35’te seçme hakkını kullanarak Türk vatandaşlığından ayrılan kişilerin eşleri ve çocukları hakkında m. 27 hükümlerinin yani çıkmanın sonuçlarının uygulanacağı öngörülmektedir.

Seçme hakkının tanınması ile kişinin kolay bir biçimde eski vatandaşlığını yeniden kazanması amaçlandığından TVK’da bu hakkın kullanımı için kişinin iradesi, erginlik ve üç yıllık süre dışında başka bir şart aranmamıştır. Bu şartları taşıyan bir yabancı Türk vatandaşlığını kazanıp kazanamayacağı hususunda idarenin takdir yetkisi bulunmamaktadır⁷⁰. TVK m. 22/1 uyarınca idarenin seçme hakkının kullanılmasına dair şartların tespitine ilişkin vermiş olduğu karar tarihinden itibaren kişi Türk vatandaşlığını kazanmış olur. Bu nedenle TVK m. 9’da seçme hakkı ile vatandaşlık kazanımı, yetkili makam kararıyla kazanma hallerinden ayrı bir yol olarak sayılmaktadır.

1. Seçme Hakkının Kullanılmasında Erginlik Şartı

TVK’da seçme hakkının kullanılabilmesi için ergin olma şartı getirilmiş olmakla birlikte 403 sayılı TVK’daki düzenlemenin⁷¹ aksine erginliğin hangi hukuka göre tespit edileceği açık şekilde düzenlenmemiştir. Bu durum ise doktrinde tereddütlere yol açmakta ve uygulanacak hukuka ilişkin farklı görüşler ileri sürülmesi sonucunu doğurmaktadır.

⁶⁸ Madde gerekçesinde bu düzenlemenin, vatandaşlık hukukunun “Herkes vatandaşlığını seçmede serbest olmalıdır” prensibine uygunluğundan bahsedilmektedir.

⁶⁹ Erten, “Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı”, 59; Güngör, *Tâbiyet Hukuku*, 165; Turgut Turhan ve Feriha Bilge Tanrıbilir, *Vatandaşlık Hukuku*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2009), 70. Bu görüşü savunan yazarlardan bazıları ise Anayasa m. 66’da öngörülen vatandaşlığın kazanılması ve kaybında kanunilik ilkesi gereğince seçme hakkı ile Türk vatandaşlığından ayrılan kişilerin çocuklarının da m. 21’de açıkça sayılmasının yerinde olacağını ifade etmektedirler. Bkz. Aybay, Özbek ve Ersen Perçin, *Vatandaşlık Hukuku*, 148; Dardağan Kibar, “Seçme Hakkının Gelişimi”, 278. Seçme hakkını kazanacak kişi grubu olarak yalnızca çıkma hakkını kullanarak Türk vatandaşlığından ayrılan kişilerin çocuklarına yer veren çalışmalar için bkz. Doğan, Yılmaz ve Ayhan İzmirli, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 163; Erdem, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 212; Nomer, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 119.

⁷⁰ Dardağan Kibar, “Seçme Hakkının Gelişimi”, 256.

⁷¹ 403 sayılı TVK m. 12/1: “Aşağıdaki kişiler, Türk Medeni Kanununa göre reşit olmalarından başlayarak bir yıl içinde Türk vatandaşlığını seçebilirler: (...)”.

Bir grup yazar Yönetmelikteki ve TVK'daki hükümlerden hareket ederek iki farklı ihtimali değerlendirmektedir⁷². Şöyle ki, Yönetmelik m. 3/1-e'de mülga 403 sayılı TVK'daki hükme paralel olarak bu Yönetmeliğin uygulanmasında "ergin" kelimesinden "4721 sayılı Türk Medenî Kanununa göre ergin olan kişi"nin anlaşılması gerektiği öngörülmektedir. Bu genel hükümden hareket edilirse ilk ihtimal, seçme hakkını kullanacak olan kişinin TMK hükümlerine göre herhangi bir şekilde erginlik kazanmasının yeterli görülmesidir⁷³. İkinci ihtimalde ise, kanun koyucunun TVK m. 22/2'de seçme hakkının eşe ve çocuklara etkisi bakımından yetkili makam kararıyla kazanmanın hüküm ve sonuçlarını düzenleyen TVK m. 20 hükümlerine atıf yapmış olması, erginliğin tespiti için de genel olarak vatandaşlığın kazanılmasını düzenleyen TVK m. 11 hükmünün kıyasen uygulanmasını mümkün kılmaktadır⁷⁴. Zira TVK m. 20/3'te "Ana veya babanın Türk vatandaşlığını kazandığı tarihte kendileri ile birlikte işlem görmeyen çocukları, ergin olduktan sonra Türk vatandaşlığını kazanmak üzere başvurdukları takdirde haklarında 11 inci madde hükümleri uygulanır" şeklinde bir hüküm öngörülmektedir. TVK m. 11'de ise kişinin kendi millî kanununa göre ergin olması arandığından seçme hakkını kullanarak Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen bir yabancıdan da kendi millî kanununda düzenlenen erginlik kazanma yollarından herhangi birisine göre ergin kılınmış olması gerekli ve yeterli görülmelidir. Ayrıca kanun koyucunun tercihinin bu yönde olduğunun kabul edilmesi kişinin menfaatine de daha uygun olacaktır. Aksinin -yani erginliğin TMK'ya göre tespit edilmesi gerektiğinin- kabulü halinde kişinin seçme hakkının kullanılması için öngörülen süreyi kaçırma ihtimali düşük de olsa mevcuttur. Şöyle ki, kural olarak kişi hayatını vatandaşı olduğu ülkenin hukukuna göre sürdürdüğünden ve en iyi bildiği hukuk bu ülkenin hukuku olduğundan seçme hakkını kullanabilmek için bu ülkenin hukukuna göre ergin olması gerektiğini düşünebilir. Millî hukukuna göre ergin olmayı beklerken TMK hükümlerine göre erginlik kazanmış ve üç yıllık hak düşürücü süreyi doldurmuş olabilir⁷⁵.

⁷² Aybay, Özbek ve Ersen Perçin, *Vatandaşlık Hukuku*, 149; Dardağan Kibar, "Seçme Hakkının Gelişimi", 279, dn. 49; Güngör, *Tâbiyet Hukuku*, 166.

⁷³ Bununla birlikte Yönetmeliğin erginliği tanımlayan m. 3/1-e'deki genel hükmü, TVK ve Yönetmeliğin erginlik şartını öngören hükümleri ile çelişki içinde olup ilgili hükümlerin uygulanması bakımından soruna yol açabilecek niteliktedir. Zira erginliğin yabancılar bakımından da TMK'ya göre tespit edilmesi gerektiği şeklinde garip bir durum yaratmaktadır. Dolayısıyla m. 3/1-e'nin "Yabancılar bakımından kendi millî hukukundaki maddi hukuk hükümlerine göre, vatansızlar ve vatandaşlar bakımından Türk Medenî Kanunu'na göre ergin olan kişi" şeklinde değiştirilmesini ya da böyle bir tanımlamaya gitmek yerine her kazanma ve kayıp türünde erginliğin tespitine ilişkin ayrıca bir hükme yer verilmesini gerekli görüyoruz.

⁷⁴ Aybay, Özbek ve Ersen Perçin, *Vatandaşlık Hukuku*, 149; Güngör, *Tâbiyet Hukuku*, 166.

⁷⁵ Örneğin, erginlik yaşının 20 olarak kabul edildiği bir ülkenin vatandaşı olan 18 yaşını doldurmuş bir yabancıdan, seçme hakkını kullanarak Türk vatandaşlığını kazanmak istediğini düşünelim. Ancak yabancı, kendi hukukuna göre ergin olmadığından henüz başvuru yapamayacağını ve iki yıl beklemesi gerektiğini düşünmektedir. Yabancı 20 yaşını doldurduktan sonra başvuru için üç yıllık süresinin olduğuna güvenerek bir sene daha beklemeyi tercih edebilir. İşte eğer TVK m. 21'de

Bu konuda ileri sürülen diğer görüş ise TVK'nın genel yoldan kazanmaya ilişkin hükümlerine atıfta bulunmaksızın, seçme hakkını kullanacak olan kişi bir yabancı olduğundan ergin olup olmadığının da genel hükümlere göre tespit edilmesi gerektiği yönündedir⁷⁶. Yani MÖHUK m. 9 uyarınca yabancının ergin olup olmadığı millî hukukuna göre belirlenmelidir. Pek tabiidir ki MÖHUK m. 9'un uygulanmasının kabulü halinde atfın dikkate alınıp alınmayacağı üzerinde de durulması gerekir. Çalışmada daha önce genel olarak vatandaşlığın kazanılması bahsini ele alırken ehliyete uygulanacak hukukun tespitinde atfın uygulanmaması gerektiğini ifade etmiştik. Bunun nedenini ise hem m. 11'de özel bir hükme yer verilmiş olması ile hem de kanun koyucunun iradesinden yola çıkarak açıklamıştık. Ancak m. 21'de, m. 11'in aksine uygulanacak hukuku gösteren özel bir hükme yer verilmediğinden erginliğin tespiti bakımından MÖHUK hükümlerinin bir bütün olarak uygulanması gerekir. Dolayısıyla erginlik kişinin hukuku ile ilgili bir mesele olduğundan MÖHUK m. 2/3 uyarınca atıf uygulanmalı ve yabancının millî hukuku erginlik konusunda başka bir hukuku yetkili kılıyorsa bu hukukun maddi hukuk hükümlerine göre ergin olan bir kişi süresi içinde seçme hakkını kullanabilmelidir.

Görüldüğü üzere kanun koyucunun erginliğin hangi hukuka göre tespit edileceğine ilişkin bir hükme yer vermemiş olması her biri kendi içinde tutarlı farklı görüşlere yol açmaktadır. Dolayısıyla seçme hakkı yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasına ilişkin m. 21'de, tıpkı m. 11/1-a'daki gibi bir hükme yer verilmesi isabetli olacaktır⁷⁷. Böyle bir düzenleme, doktrinde ifade edildiği üzere Türk vatandaşlığının kazanılmasında erginliğin hangi hukuka göre araştırılacağı konusundaki yeknesaklık ihtiyacını giderecektir⁷⁸.

2. Seçme Hakkının Kullanılmasında Ayırt Etme Gücü

TVK m. 21'de seçme hakkını kullanarak Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen yabancının ergin olmasından bahsedilirken ayırt etme gücü hakkında herhangi bir hükme yer verilmemektedir. Bu nedenle, kanun koyucunun kasıtlı bir şekilde susarak seçme hakkının kullanılması için ayırt etme gücüne gerek olmadığına mı işaret ettiği, yoksa bunun kanun koyucunun bir ihmali mi olduğu sorusunun yanıtlanması gerekmektedir.

öngörülen üç yıllık sürenin kişinin TMK'ya göre ergin olduğu tarihten itibaren başlayacağını kabul edersek, yabancı bu süreyi geçirmiş ve seçme hakkı yoluyla Türk vatandaşlığını kazanma hakkını kaybetmiş olacaktır. Bu sorun Doğan tarafından 403 sayılı TVK m. 12 bakımından dile getirilmiştir (Doğan, Yılmaz ve Ayhan İzmirli, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 164, dn. 163.). Nitekim 403 sayılı TVK'nın yürürlükte olduğu dönemde, İsviçre Medeni Kanunu m. 14'e göre (1994 yılında yapılan değişikliğe kadar) erginlik yaşı 20'yd.

⁷⁶ Doğan, Yılmaz ve Ayhan İzmirli, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 164; Erdem, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 212; Erten, "Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı", 59; Turhan/Tanrıbilir, *Vatandaşlık Hukuku*, 70.

⁷⁷ Elbette erginlik ve ayırt etme gücünün hangi hukuka göre tespit edileceğine ilişkin m. 11/1-a bakımından önermiş olduğumuz değişiklik seçme hakkı bakımından da dikkate alınmalıdır. Bkz. *II. A. 1.*

⁷⁸ Güngör, *Tâbiyet Hukuku*, 466.

Bir görüşe göre TVK'da bu konuda açık bir hüküm olmasa da vatandaşlık kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğundan kişinin seçme hakkını kullanmasının sonuçlarını anlayabilecek durumda olması, diğer bir ifade ile ayırt etme gücüne sahip olması gereklidir⁷⁹.

Bizim de katıldığımız aksi yöndeki görüşe göre kanunda ayırt etme gücünün aranmasına ilişkin herhangi bir hükme yer verilmediğinden seçme hakkı yoluyla kazanma başvurularında bu şartın aranmaması gerekir⁸⁰. TVK m. 21'in "27 nci madde uyarınca ana veya babalarına bağlı olarak Türk vatandaşlığını kaybeden çocuklar ergin olmalarından itibaren üç yıl içinde seçme hakkını kullanmak suretiyle Türk vatandaşlığını kazanabilirler" şeklindeki hükmü açıktır. Buradaki "kazanabilirler" ifadesi vatandaşlık verip vermeme konusunda idarenin takdir yetkisine işaret etmeyip kişinin böyle bir hakkının olduğu ve dilerse bu hakkı kullanabileceği anlamına gelmektedir⁸¹. Nasıl ki m. 21'de diğer kazanma yollarının aksine "millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil etmeme" şartına yer verilmediği için idare bu şart kapsamında bir değerlendirme yapamayacaksa, ayırt etme gücü bakımından da aynı durum geçerli olacaktır⁸². Aksi halde Anayasa m. 66/3'te öngörülen vatandaşlığın kazanılması ve kaybında kanunilik ilkesine de aykırı davranılmış olacaktır. Bunun yanı sıra kanun koyucunun genel olarak vatandaşlığın kazanılmasında açık bir şekilde "ergin ve ayırt etme gücüne sahip olma" şartını ararken burada yalnızca ergin olma şartına yer vermiş olması bu düzenlemenin bir ihmal sonucu değil bilinçli bir tercih olduğu fikrini güçlendirmektedir. Genel olarak vatandaşlığın kazanılması için m. 11'de öngörülmüş olan şartların pek çoğunun sağlanabilmesi zaten ayırt etme gücünün varlığına bağlı iken seçme hakkının kullanımında böyle bir durumun söz konusu olmayışı kanun koyucuyu bu tarz bir tercihe yönlendirmiş olabilir.

Bu açıklamalardan sonra akla başka bir soru daha gelmektedir: Ayırt etme gücü olmayan ergin bir yabancıнын seçme hakkını kullanmak suretiyle Türk vatandaşlığını kazanabileceğinin kabulü halinde başvuru işlemi nasıl gerçekleştirilecektir? Bu soru yanıtlanırken ikili bir ayrıma gitmek yerinde olacaktır.

⁷⁹ Doğan, Yılmaz ve Ayhan İzmirli, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 164.

⁸⁰ Güngör, *Tâbiyet Hukuku*, 166. Aybay'a göre de TVK, bu yolla vatandaşlığın kazanılması bakımından genel yolla Türk vatandaşlığını kazanacak kişilerin yerine getirmesi gereken şartlarda olduğu gibi ilgilinin "ergin ve ayırt etme gücüne sahip olmasını" değil, yalnızca ergin olmasını yeterli görmüştür (Aybay, Özbek ve Ersen Perçin, *Vatandaşlık Hukuku*, 148).

⁸¹ Erdem, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 211; Güngör *Tâbiyet Hukuku*, 166. Nitekim TVK m. 22'ye göre "Seçme hakkı ile Türk vatandaşlığının kazanılması, bu hakkın kullanılmasına dair şartların tespitine ilişkin karar tarihinden itibaren hüküm ifade eder".

⁸² Güngör, *Tâbiyet Hukuku*, 166. Ayrıca ifade etmek gerekir ki: TVK m. 10/1'de yetkili makam kararıyla kazanma hallerinde yabancıнын aranan şartları taşıyor olmasının vatandaşlığın kazanılmasında kişiye mutlak bir hak sağlamadığı -yani idarenin şartları taşıyan bir yabancıнын da vatandaşlık başvurusunu reddedebileceği- öngörülmeyle birlikte seçme hakkı m. 9 uyarınca, yetkili makam kararıyla kazanmadan farklı bir yol olarak kabul edildiğinden bu hükmün seçme hakkı bakımından uygulanması mümkün değildir.

Eğer kişi yabancı bir devletin vatandaşlığını taşıyorsa kendi millî hukukuna göre ayırt etme gücünden yoksun bir kimsenin fiillerinin ne şekilde sonuç doğuracağına, yasal temsilcisinin onun adına bu başvuruyu yapıp yapamayacağına karar verilmelidir.

Eğer kişi vatansız ise Türk hukukuna göre bir değerlendirme yapılmalıdır. TMK m. 15'e göre kural olarak *“ayırt etme gücü bulunmayan kimsenin fiilleri hukukî sonuç doğurmaz”*. Hukukî işlemlerin tam ehliyetsiz kişiler adına ve hesabına yasal temsilcileri (veli ya da vasi) tarafından yapılması gerekir. Türk hukukundaki klasik anlayışa göre kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların⁸³ bizzat kişi tarafından kullanılması gerektiğinden yasal temsilci, tam ehliyetsiz kişi adına bu hakları kullanamaz. Bu görüşten hareket edildiğinde, milletlerarası özel hukuk doktrininde kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olarak nitelendirilen⁸⁴ vatandaşlığa alınma başvurusunun ayırt etme gücüne sahip olmayan vatansız bir kişi adına yasal temsilcisi tarafından yapılamayacağı sonucuna varılabilir. Ancak Türk hukukunda bazı durumlarda kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların tam ehliyetsiz kişi adına yasal temsilcisi tarafından, tam ehliyetsizi ve menfaatlerini korumak amacıyla kullanılabilceği yönünde görüşler mevcuttur⁸⁵. Biz de bu görüşlere katılmakta

⁸³ Dural ve Ögüz, kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları *“Başkasına devredilemeyen, miras yoluyla geçmeyen, hak sahibinin kişiliğini yakından ilgilendiren, bizzatî mali bir değer taşımayan ve kural olarak yasal temsil yoluyla kullanılmayıp bizzat hak sahibi tarafından kullanılması gereken haklar”* olarak tanımlanmaktadır (Dural ve Ögüz, *Kişiler Hukuku*, 78).

⁸⁴ Vatandaşlığa alınma talebinin kişiye sıkı sıkıya bağlı hak olarak nitelendirildiği çalışmalar için bkz. Doğan, Yılmaz ve Ayhan İzmirlî, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 61; Güngör, *Tâbiyet Hukuku*, 87, dn. 304; Nomer, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 80. Vatandaşlıktan çıkma başvurusunu TMK m. 16 ve m. 463/2'yi gerekçe göstererek kişiye sıkı sıkıya bağlı hak olarak değerlendirmeyen bir çalışma için bkz. Uğur Tütüncübaşı, “Türk Vatandaşlığından Çıkma ve 6304 Sayılı Kanun Kapsamında Türk Vatandaşlığından Çıkanların Hakları (Yeni “Mavi Kart” Uygulaması)”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 13, S. 2 (2011): 153-194, 160.

⁸⁵ Ayırt etme gücünden yoksunluk nedeniyle, kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların tamamının tam ehliyetsizin kendisi tarafından kullanılmadığı gibi onun adına yasal temsilcisi tarafından da kullanılmasına izin verilmemesinin adil olmayan sonuçlara yol açabileceği ifade edilmektedir. Bu türden hakların tam ehliyetsiz bakımından kullanılmasının engellenmesi fiil ehliyetinin ötesinde hak ehliyetinin ortadan kaldırılması sonucunu doğurmakta ve tam ehliyetsizin menfaatlerinin zedelenmesine yol açmaktadır (Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Kişiler Hukuku*, 317; Dural ve Ögüz, *Kişiler Hukuku*, 79; Helvacı ve Erlüle, *Medeni Hukuk*, 72). Bu anlayışın uygulanmasının yaratacağı olumsuzluğa verilen en tipik örnek tam ehliyetsizin hiçbir surette boşanma davası açamayacak olmasıdır. Doktrinde de ifade edildiği üzere tam ehliyetsiz kişi kötü muameleye, hayata kast fiiline ya da zinaya maruz kalmış olsa bile yasal temsilcisinin onun adına boşanma davası açamayacak olması ve tam ehliyetsizin ömrü boyunca bu duruma katlanmak zorunda olması telafisi güç zararlara yol açabilecek ve hukuk vicdanını ciddi anlamda zedeleyecek bir durumdur (Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Kişiler Hukuku*, 317; Dural ve Ögüz, *Kişiler Hukuku*, 84). Bu nedenle doktrinde bu tarz boşanma gerekçelerinin mevcut olduğu durumlarda tam ehliyetsizin temsilinin mümkün olduğu haklı olarak kabul edilmektedir (Ahmet Ayar, “Evliliğin sona Ermesi”, *Aile Hukuku* içinde, ed. Şebnem Akipek Öcal, Hayrunnisa Özdemir, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2024), 151. Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Kişiler Hukuku*, 317; Dural ve Ögüz, *Kişiler Hukuku*, 84; Öztan, *Medeni Hukuk*, 272. Bu konuda daha detaylı bilgi için bkz. Coşkun Çaldağ, “Türk Medeni Kanunu’na Göre Akıl Hastalığı Sebebiyle Boşanma”, *Dicle Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dicle Adalet Dergisi* 5, S. 1, (2021): 182-216, 203 vd.).

ve kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hakkın temsilci tarafından kullanılması, bu hak bakımından temsile izin verilmemesine göre tam ehliyetsizi koruma amacına daha çok hizmet edecekse “kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarda yasal temsil düşmanlığı” kuralının esnetilmesi gerektiğini savunmaktayız⁸⁶. Bu noktadan hareketle hiçbir devlete vatandaşlık bağı ile bağlı olmayan⁸⁷ ve ayırt etme gücünden yoksun vatansız bir kişinin Türk vatandaşlığını kazanması ve Türkiye’de bir vatandaşın sahip olduğu hakların tamamından faydalanabilecek olması onun menfaatine bir durum olacağından, vatansız kişi adına yasal temsilcisinin bu başvuruyu yapmasına izin verilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Kaldı ki Yönetmeliğin “Vatandaşlık işlemlerinde müracaat makamı ve usul” başlıklı 64. maddesinin ikinci fıkrasında “*Ergin olmayan veya ayırt etme gücünden yoksun bulunan kişilerin vatandaşlıkla ilgili başvuruları veli ya da vasileri tarafından yapılır*” hükmü öngörülerek bu kişilerin kanunda aranan diğer şartların varlığı halinde Türk vatandaşlığını kazanabilecekleri kabul edilmiştir. Bu hüküm yalnızca “ayırt etme gücüne sahip” olma şartının aranmadığı kazanma halleri bakımından uygulama alanı bulur⁸⁸. Seçme hakkı ile Türk vatandaşlığının kazanılması da bu hallerden birisidir.

C. EVLAT EDİNİLME YOLU İLE TÜRK VATANDAŞLIĞININ KAZANILMASINDA ERGİN OLMAMA ŞARTI

Evlad edinme pek çok hukuk düzeninde evlat edinilenin (evlatlığın) vatandaşlığına etki eden bir müessese olarak kabul edilmektedir⁸⁹. Türk hukukunda da bir Türk vatandaşı tarafından evlat edinilen yabancı, belirli şartların gerçekleşmesi halinde Türk vatandaşlığını kazanabilir.

Evlad edinilme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılması, TVK’nın “sonradan kazanılan vatandaşlık” başlıklı 9. maddesinde yetkili makam kararıyla ka-

⁸⁶ Aynı yönde bkz. Dural ve Ögüz, *Kişiler Hukuku*, 82.

⁸⁷ TVK m. 27/3 uyarınca çıkma izni alan ya da m. 35/2 uyarınca seçme hakkı ile Türk vatandaşlığından ayrılan bir kişinin çocuğunun da Türk vatandaşlığının sona erdirilebilmesi için çocuğun vatansız kalmayacak olması gerekir. Ancak çocuk Türk vatandaşlığı sona erdiği anda başka bir devletin vatandaşı iken, sonradan bu devletin vatandaşlığı da sona ermiş ve vatansız kalmış olabilir. Bu durumda seçme hakkı ile Türk vatandaşlığını kazanma hakkını haiz kişi vatansız bir kişi olur.

⁸⁸ Güngör, *Tâbiyet Hukuku*, 87, dn. 304.

⁸⁹ Örneğin Alman hukuku (*StAG* m. 6), Fransız Hukuku (*Code Civil* m. 20 (Tam evlat edinme için), m. 21-12 (Basit evlat edinme için)), İngiliz hukuku (*BNA* m. 1/5A), İsviçre hukuku (İsviçre Vatandaşlığına İlişkin Federal Kanun m. 4. Bkz. “141.0 Bundesgesetz vom 20. Juni 2014 über das Schweizer Bürgerrecht (*Bürgerrechtsgesetz, BÜG*)”, Schweizerische Eidgenossenschaft, Erişim Tarihi: Aralık 20, 2024, <https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/2016/404/de>), Japon Vatandaşlık Kanunu m. 8/1-ii) gibi hukuk düzenlerinde evlat edinilme vatandaşlık kazanılmasını sağlamaktadır. Evlat edinilme genel olarak, vatandaşlığın kazanılmasını sağlayan bir yol olarak öngörülürken bazı hukuk düzenlerinde vatandaşlığı sona erdiren bir yol olarak da kabul edilmektedir. Örneğin İsviçreli reşit olmayan bir çocuk bir yabancı tarafından evlat edinilirse ve evlat edinilenin vatandaşlığını kazanırsa İsviçre vatandaşlığını kaybeder. Meğerki İsviçreli bir ebeveyn ile de arasında bir ilişki kurulsun ya da daha önce kurulmuş olan ilişki devam etsin (*BÜG* m. 6). Alman hukukundaki benzer düzenleme (*StAG* § 27) yürürlükten kaldırılmıştır.

zanmadan bağımsız bir yol olarak sayılmaktadır. Bu düzenleme evlat edinilme yoluyla kazanmanın, kanunda sayılan şartların gerçekleşmesi halinde tıpkı seçme hakkında olduğu gibi idarenin takdir yetkisi kapsamında vereceği bir karara ihtiyaç duyulmaksızın vatandaşlığın kanun gereği kendiliğinden kazanılmasını sağlayan bir yol olarak algılanmasına müsaittir. Ancak evlat edinilme yoluyla kazanmayı düzenleyen m. 17 sistematik olarak yetkili makam kararıyla kazanmaya ilişkin hükümler arasında yer almaktadır. Bunun yanı sıra m. 17’de “millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil etmeme” şartına yer verildiği ve idarenin takdir yetkisine gönderme yapan “Türk vatandaşlığını kazanabilir” ifadesinin kullanıldığı dikkate alındığında aslında bu yolun bir yetkili makam kararıyla kazanma hali olarak düzenlenmek istendiği açıkça anlaşılmaktadır⁹⁰.

TVK m. 17’ye göre “*Bir Türk vatandaşı tarafından evlat edinilen ergin olmayan kişi, millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak şartıyla, karar tarihinden itibaren Türk vatandaşlığını kazanabilir*”. Bu hükümden hareketle evlat edinilme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılabilmesi için gerekli olan şartlar şu şekilde sıralanabilir: Geçerli bir evlat edinmenin varlığı, evlat edinenin Türk vatandaşı olması, evlatlığın ergin olmaması ve evlatlığın millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir halinin bulunmaması. Sayılan şartların gerçekleşmesi halinde evlatlık, idarenin vatandaşlığın kazanılması yönünde vereceği karar tarihinden itibaren Türk vatandaşlığını kazanmış olur⁹¹.

1. Evlat Edinilenin Ergin Olmaması Şartı

Yukarıda evlat edinilme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılabilmesi için gerekli şartlara yer verilmiştir. Daha önce bahsi geçen iki farklı vatandaşlık ka-

⁹⁰ Doğan, Yılmaz ve Ayhan İzmirli, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 100; Güngör, *Tâbiyet Hukuku*, 158; Musa Aygül, “Evlât Edinme Yolu ile Vatandaşlığın Kaybedilmesi ve Kazanılması”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 99, (2012): 45-80, 68, 69; Necla Öztürk ve Güven Yazar, “Türk Vatandaşlığının Evlat Edinilme Yoluyla Kazanılması”, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)* 7, S. 1, (2020): 18-26, 24. Nitekim TVK’nın gerekçesinde de bu husus şu şekilde ifade edilmektedir: “Komisyonumuz evlat edinme halinde vatandaşlığa alınma yaş koşulunu yükselten Alt Komisyon düzenlemesini benimsemiştir. Ancak buradaki vatandaşlık da otomatik olmaktan çıkarılıp yetkili makam kararıyla vatandaşlığa alınmaya dönüştürülünce madde sıralamasının yeniden yapılması gerekmektedir. 20 nci madde yetkili makam kararıyla vatandaşlığa alınmanın usulünü düzenleyen 17 ve 18 inci maddelerin öncesine 17 nci madde olarak alınmış mevcut 17, 18 ve 19 uncu maddeler sırasıyla 18, 19 ve 20 nci maddeler olarak kabul edilmiştir”. Bkz. “TBMM 22. Dönem İçişleri Komisyonu Raporu-27.6.2006, s. 15”, TBMM, Erişim Tarihi: Aralık 20, 2024, <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d23/c045/tbmm23045095ss0090.pdf>.

⁹¹ Her ne kadar m. 17’de hangi makamın kararından bahsedildiği açıkça düzenlenmemiş olsa da Yönetmelik’te bu kararın İçişleri Bakanlığı kararı olduğu öngörülmektedir (m. 33/1, m. 33/5). Doktrinde hâkim görüş de “karar” ile kastedilenin “İçişleri Bakanlığı kararı” olduğu yönündedir. Bkz. Aybay, Özbek ve Ersen Perçin, *Vatandaşlık Hukuku*, 146; Aygül, “Evlât Edinme”, 72; Doğan, Yılmaz ve Ayhan İzmirli, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 103; Erdem, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 185; Güngör, *Tâbiyet Hukuku*, 158; Öztürk ve Yazar, “Türk Vatandaşlığının Evlat Edinilme Yoluyla Kazanılması”, 24. Aksi yönde görüş bildiren Nomer’e göre burada kastedilen “evlat edinilmeye ilişkin mahkeme kararı”dır (Nomer, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 108).

zanma yolunda kişinin “ergin olması” şart koşularken, evlat edinilme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasında “ergin olmama” şeklinde olumsuz bir şart öngörülmüştür. Çalışmamızın konusuyla doğrudan ilgili olan mesele “ergin olmama” halinin⁹² hangi hukuka göre tespit edileceğidir. Bu konuda kanunda açık bir düzenlemeye yer verilmediğinden⁹³ doktrinde iki farklı görüş öne sürülmüştür. Bizim de katıldığımız ilk görüşe göre Yönetmelik’ten hareket edilerek yabancı- nın kendi millî kanununa, vatansız ise TMK’ya göre ergin olup olmadığının tespit edilmesi gerekir⁹⁴. Şöyle ki; Yönetmelik m. 32/3’te bir Türk vatandaşı tarafından evlat edinilen ve başvuru tarihinde ergin olan yabancı hakkında genel olarak ka- zanmayı düzenleyen m. 15 hükmünün uygulanacağı öngörülmektedir. Bu mad- dede ise “kendi millî kanununa, vatansız ise TMK’ya göre ergin olma” ifadesi kullanılmaktadır⁹⁵. Dolayısıyla Yönetmelik hükümleri dikkate alındığında baş- vuru anında⁹⁶, vatandaşlığını taşıdığı ülke hukukuna göre erginlik kazanmamış bir küçüğün evlat edinilme yoluyla Türk vatandaşlığını kazanması mümkündür.

İkinci görüşe göre ise erginliğin tespiti hususunda MÖHUK hükümlerinden faydalanılmalıdır. Zira burada bir yabancılik unsuru bulunduğundan, diğer bir deyişle ergin olup olmadığına karar verilecek kişi bir yabancı olduğundan uygu- lanacak hukukun MÖHUK’a göre tespit edilmesi gerektiği kabul edilmektedir⁹⁷. Bu görüş kapsamında ise iki farklı MÖHUK hükmü dayanak gösterilmektedir. Bir grup yazar ortada yabancı unsurlu bir evlat edinme ilişkisi bulunduğundan evlatlı- ğın ergin olup olmadığının evlat edinmeyi düzenleyen MÖHUK m. 18’e göre tespit

⁹² Çeşitli devlet kanunlarına bakıldığında da evlat edinilme yolu ile vatandaşlığın kazanılabilmesi için ergin olmama (küçük olma) şartının öngörüldüğü görülmektedir. Örneğin Fransız Hukuku (*Code Civil* m. 20-1), İsviçre hukuku (*BüG* m. 4), İngiliz hukuku (*BNA* m. 1/5A), Japon Vatandaşlık Kanunu m.8/1. Alman hukukunda ise ergin olmama yerine “evlat edinme başvurusu sırasında henüz 18 yaşını doldurmama” şartı getirilmiştir (*StAG* m. 6).

⁹³ İsviçre Vatandaşlığına ilişkin Federal Kanun’un evlat edinilme yoluyla vatandaşlık kazanımına iliş- kin maddesinde küçüklüğün hangi hukuka göre tespit edileceği ayrıca düzenlenmemekle birlikte (*BüG* m. 4), Kanun’un genel nitelikli 32. madde hükmünden hareketle İsviçre hukukunun yetkili ol- duğunu söylemek mümkündür. Japon hukukunda ise bir yabancının evlat edinilme yoluyla Japon vatandaşlığını kazanabilmesi için, evlat edinme anında kendi millî kanununa göre küçük olması gerektiği açıkça öngörülmektedir (Japon Vatandaşlık Kanunu m. 8/1-ii). Ayrıca küçüğün en az bir yıldır Japonya’da yaşıyor olması da şart koşulmaktadır.

⁹⁴ Doğan, Yılmaz ve Ayhan İzmirli, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 101; Güngör, *Tâbiyet Hukuku*, 159.

⁹⁵ Ancak Yönetmelik m. 32/3 karşısında, aynı yönetmeliğin ergin olmayı “4721 sayılı *Türk Medenî Kanununa göre ergin olan kişi*” şeklinde tanımlayan m. 3/1-e’deki genel hükmün çelişki yarattığı hakkında daha önce yapılan açıklamalar için bkz. *II. B. 1*.

⁹⁶ Yönetmelik hükmü uyarınca evlatlığın evlat edinme anında ergin olması yeterli olmayıp vatan- daşlık başvurusu yapıldığı esnada da ergin olmaması gerekir (m. 32/1). Yani evlat edinme anında ergin olmayan bir çocuk, başvuru esnasında erginliğe kavuşmuşsa bu yolla vatandaşlık kazana- bilmesi mümkün değildir.

⁹⁷ Doğan, Yılmaz ve Ayhan İzmirli, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 101 (Doğan, Yönetmelik m. 12’den hareketle erginliğin kişinin millî hukukuna göre tespit edileceği sonucuna varılabileceğini, böyle bir yönetmelik hükmü olmasaydı da aynı sonuca MÖHUK hükümlerinden yola çıkılarak ulaşılı- bileceğini ifade etmektedir).

edilmesi gerektiğini ifade etmektedir⁹⁸. Maddenin ilk fıkrasına göre “*Evlât edinme ehliyeti ve şartları, taraflardan her birinin evlât edinme anındaki millî hukukuna tâbidir*”. Yani evlat edinilen başvuru esnasında, evlat edinme anında vatandaşlığı taşıdığı ülke hukukuna göre ergin değilse TVK’nın uygulanması bakımından da ergin kabul edilmeyerek bu yolla vatandaşlığı kazanabilecektir. Bir grup yazar ise evlatlığın ergin olup olmadığının tespitinde MÖHUK’un ehliyeti düzenleyen 9. maddesinin uygulama alanı bulacağı görüşündedir⁹⁹. Bu görüşlerin hareket noktaları farklı olmakla birlikte uygulanacak hukuk konusunda aynı sonuca ulaşılabilecek olması yüksek bir ihtimal olsa da kanaatimizce burada -yukarıda anılan Yönetmelik hükmü öngörülmemiş olsaydı- genel ehliyet kuralından hareket etmek teorik açıdan daha mantıklı görünmektedir¹⁰⁰. Zira MÖHUK m. 18’de geçerli bir evlat edinmenin varlığının tespit edilebilmesi için taraflardan her birinin evlat edinme anındaki millî hukukları yetkili kılınmıştır. Ancak buradaki mesele, maddi ve şekli anlamda geçerli olduğu MÖHUK m. 18’in gösterdiği hukuka göre zaten tespit edilmiş olan bir evlat edinme işlemi neticesinde evlat edinilen kişinin vatandaşlık başvurusu esnasında ergin olup olmadığının tespit edilmesidir. Dolayısıyla da diğer vatandaşlık kazanma yollarında olduğu gibi genel ehliyet kuralı olan MÖHUK m. 9 uygulanmalıdır. Vatansızlar ve birden fazla devletin vatandaşlığına sahip olanlar bakımından ise MÖHUK m. 4/1-a ve b hükümleri uygulama alanı bulur¹⁰¹. Pek tabii bu ihtimalde, ehliyet kişinin hukukunu ilgilendiren bir mesele olduğundan MÖHUK m. 2/3 uyarınca atfın dikkate alınması gerekir.

Bu açıklamalardan sonra evlatlığın ergin olup olmadığının tespitinde MÖHUK hükümlerinden ziyade Yönetmelik m. 32/3’ten hareket edilmesinin daha uygun olacağını birkaç gerekçe ile açıklamak mümkündür. Öncelikle Yönetmelik m. 32/1’de “müracaat tarihinde ergin olmayan yabancı” dan bahsedilmektedir. Bu ihtimalde, Yönetmelik m. 15/1-a uyarınca (m. 32/3 göndermesi ile) başvuru tari-

⁹⁸ Aygül, “Evlât Edinme”, 69; Doğan, Yılmaz ve Ayhan İzmirlir, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 101.

⁹⁹ Aybay, Özbek ve Ersen Perçin, *Vatandaşlık Hukuku*, 145; Erdem, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 186.

¹⁰⁰ Zayıf bir ihtimal olmakla birlikte erginliğin tespiti bakımından MÖHUK m. 18/1’in dikkate alınması halinde uygulanacak hukuk MÖHUK m. 9’un gösterdiği hukuktan farklılaşabilir. Örneğin evlat edinme anında, erginlik yaşının 19 olarak kabul edildiği X ülkesi vatandaşı olan ve bir Türk vatandaşı tarafından evlat edinilen 17 yaşındaki bir yabancıyı düşünelim. Bu yabancı henüz Türk vatandaşlığını kazanmadan önce, diğer ebeveyni nedeniyle X ülkesi vatandaşlığını kaybedip erginlik yaşının 17 olarak kabul edildiği Y ülkesi vatandaşı olsun. Ardından bu yabancı adına evlat edinilme yoluyla vatandaşlık başvurusunda bulunulsun. MÖHUK m. 18’den hareket edilirse kişinin vatandaşlık başvurusu sırasında “evlat edinme anındaki millî hukukuna” bakılacak ve X ülkesinde erginlik yaşı 19 olduğu için başvurusu kabul edilebilecektir. Ancak MÖHUK m. 9’dan hareket edilirse kişinin millî hukukunda sonradan bir değişiklik olduğu için “Değişken ihtilaflar” başlıklı MÖHUK m. 3’e gidilmesi gerekir. Burada “dava tarihindeki vatandaşlık”ın esas alınacağı öngörülmele birlikte dava tarihinin “işlem tarihi” yani burada “başvuru anı” olarak kabul edilmesi mümkündür (Doğan, *Millî Hukuk Özel Hukuk*, s.277; Şanlı, Esen ve Ataman-Fıganmeşe, *Millî Hukuk Özel Hukuk*, 54, dn. 103). Bu halde ise başvuru anında Y ülkesi vatandaşı olan kişi bu ülke hukukuna göre ergin olduğu için Türk vatandaşlığı başvurusu reddedilecektir.

¹⁰¹ Vatansızlar hakkında uygulanacak hukukun tespiti bakımından Vatansız Kişilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme hükümleri saklıdır.

hinde kendi millî kanununa göre ergin olmayan çocuk vatandaşlık kazanabilecektir. Ancak MÖHUK m. 18'in devreye girmesi halinde çocuğun evlat edinmeden sonra fakat başvurudan önce üçüncü bir ülkenin vatandaşlığına geçmesi halinde, sonraki vatandaşlığına göre ergin olsa bile önceki vatandaşlığına göre henüz ergin olmadığı için bu yolla Türk vatandaşlığını kazanması gündeme gelebilecektir. Zira MÖHUK m. 18'de "evlat edinme anındaki millî hukuk"tan bahsedilmektedir. Yönetmelik hükümlerinin dikkate alınması bu tereddüdü ortadan kaldıracaktır. Bunun yanı sıra MÖHUK yerine Yönetmelik hükümlerinden hareket edilmesi atfın uygulanması gerekliliğini de bertaraf etmiş olacak ve ilgili yabancının kendi millî kanunundaki maddi hukuk hükümlerine göre ergin olup olmadığı tespit edilebilecektir. Ancak gerek Yönetmelik hükümlerinden gerekse yorum yoluyla MÖHUK hükümlerinden hareket edilerek uygulanacak hukukun tespit edilmeye çalışılması yerine kanun koyucunun m. 17 metninde bu hususta açık bir düzenlemeye yer vererek yeknesaklığı sağlaması çok daha yerinde olacaktır.

Son olarak eklemek gerekir ki hangi çözüm yolu benimsenirse benimsen-sin TVK m. 17'de bir Türk vatandaşı tarafından evlat edinilen "ergin olmayan kişi"den bahsedildiği, özel olarak "18 yaşını doldurmamış" kişi gibi bir ifadeye yer verilmediği için erginliğin herhangi bir yoldan kazanılması mümkündür. Ya-bancının ergin olup olmadığına Türk hukukuna göre tespit edileceği hallerde, bu yabancının 18 yaşını doldurmamış olmasının yanı sıra TMK m. 11 uyarınca evlenme ya da TMK m. 12 uyarınca mahkeme kararı ile de erginlik kazanmamış olması gerekir.

2. Evlat Edinilenin Ayırt Etme Gücünün Değerlendirilmesi

Kanun koyucu Türk vatandaşlığının genel olarak kazanılması dışındaki va-tandaşlık kazanma yollarının hiçbirinde ayırt etme gücü şartına yer vermemekte-dir. Evlat edinilme yoluyla vatandaşlık kazanma da bunlardan birisidir. Dolayı-sıyla idare, evlat edinilen adına yapılan Türk vatandaşlığı başvurusunda yabancı-nın ayırt etme gücüne sahip olup olmadığını inceleyemez.

Evlat edinilme yoluyla vatandaşlık kazanmayı düzenleyen TVK m. 17'de ayırt etme gücünün aranmamış olması aslında kanun koyucunun tercihinden zi-yade işin doğası gereğidir. Zira bu yolla vatandaşlık kazanılabilmesi için ergin olmamak gerekir ve ergin olmayan çocukların bazıları somut olayın özelliklerine göre fiilen ayırt etme gücüne sahip olsalar da çoğunluğu yaş küçüklüğü nedeni-yle ayırt etme gücünden yoksundur. Örneğin evlat edinilen 2 yaşında bir bebeğin ayırt etme gücüne sahip olmadığı açıktır¹⁰². Bu bebeğin bir Türk vatandaşı ta-

¹⁰² Aslında TVK m. 17'de öngörülen "millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil etmeme" şartının da çok küçük çocuklar bakımından araştırılması gerekli ve mümkün değildir. Bu şart ancak daha büyük yaşta çocuklar bakımından incelenebilir. Bu şartın gerekliliğine ilişkin doktrinde çeşitli görüşler öne sürülmekle birlikte çalışmamızın konusu ile doğrudan ilişkili olmadıklarından burada yer vermemeyi uygun görüyoruz. Bu görüşler için bkz. Aygül, "Evlat Edinme", 70; Erdem,

rafından evlat edinilmesi ve evlat edinen tarafından başvurulması halinde Türk vatandaşlığını kazanması mümkündür. Bunun yanı sıra millî hukukuna göre ergin olmayan 17 yaşındaki evlat edinilenin yaş küçüklüğünden dolayı olmasa da akıl hastalığı nedeniyle ayırt etme gücünden yoksun olduğu bir durumda da Türk vatandaşlığını kazanması mümkün olacaktır. Ancak TVK m. 17’de ayırt etme gücü aranmış olsaydı bu çocukların bu yolla vatandaşlık kazanmaları mümkün olmayacağından hem çocukların yüksek menfaatine hem ailede tabiiyet birliği ilkesine aykırı bir durum oluşacaktı.

III. EHLİYET ŞARTININ AÇIKÇA ARANMADIĞI SONRADAN KAZANMA HALLERİ

Kanun koyucunun TVK’da ne erginlik ne ayırt etme gücü şartına yer verdiği vatandaşlık kazanma halleri de bulunmaktadır. Bu haller arasında yer alan ikamet şartı aranmaksızın yeniden Türk vatandaşlığının kazanılması ile ikamet şartına bağlı olarak yeniden Türk vatandaşlığının kazanılması ve evlenme yoluyla kazanılmasına ilişkin maddelerde sayılan kişi gruplarının zaten ergin olması zorunlu olan kişiler oldukları görülmektedir¹⁰³. Ancak Türk vatandaşlığının kazanılmasında istisnai haller göz önünde bulundurulduğunda burada sayılan kişi gruplarının arasında ergin olmayanların da bulunma ihtimali vardır. TVK’da ergin olma şartına yer verilmemesine rağmen ergin olmayan bu kişilerin vatandaşlık başvurularının sırf bu gerekçe ile reddedilmesi mümkün müdür? Ya da TVK’da, 403 sayılı TVK’da öngörüldüğü gibi erginlik şartına yer veren bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmakta mıdır? Aynı şekilde burada bahsi geçen kazanma yollarında ayırt etme gücü şartına yer verilmemiş olmasına rağmen vatandaşlık başvurusunda bulunacak yabancıların ayırt etme gücüne sahip olmasının gerekli olduğu söylenebilir mi? Bu soruların her kazanma yolu bakımından ayrıca cevaplandırılmasında fayda görmekteyiz.

A. TÜRK VATANDAŞLIĞININ KAZANILMASINDA İSTİSNAİ HALLER

Vatandaşlığın istisnai yoldan kazanılması (olağanüstü telsik) özel niteliklere sahip yabancıların, vatandaşlığın genel olarak kazanılmasında arandığı gibi detaylı şartlar aranmaksızın kolay yoldan vatandaşlık kazanabilmelerini sağlayan bir müessesedir¹⁰⁴. TVK’nın “Türk vatandaşlığının kazanılmasında istisnai hal-

Türk Vatandaşlık Hukuku, 187; Doğan, Yılmaz ve Ayhan İzmirli, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 102; Güngör, *Tabiiyet Hukuku*, 160; Öztürk ve Yazar, “Türk Vatandaşlığının Evlat Edinilme Yoluyla Kazanılması”, 23.

¹⁰³ Bkz. TVK m.

¹⁰⁴ Çeşitli hukuk düzenlerinde şartları farklılaşmakla birlikte istisnai yoldan vatandaşlık kazanma imkanının kabul edildiği görülmektedir. Örneğin Alman hukukunda mutad meskeni yurtdışında olan bir yabancıların Almanya ile vatandaşlığa alınmayı haklı kılan bağları varsa Alman Vatandaşlık Kanunu m. 18’de aranan şartları sağlamak kaydıyla vatandaşlığa alınması mümkündür (*StAG* m. 14). Fransız hukukunda ikamet şartına bağlı olarak ve ikamet şartına bağlı olmaksızın istisnai yoldan vatandaşlık kazanabilecek kişi grupları öngörülmektedir. Örneğin Fransa’ya istisnai hizmetlerde bulunan veya vatandaşlığa alınması Fransa için istisnai bir menfaat teşkil eden yabancıların ikamet şartı aranmaksızın, Fransız Danıştay’ının (*Conseil d’Etat*) görüşüne bağlı olarak

ler” başlıklı 12. maddesinde bu yoldan vatandaşlık kazanabilecek kişi grupları sayılmaktadır. Bunlar:

“a) Türkiye’ye sanayi tesisleri getiren veya bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal, sportif, kültürel, sanatsal alanlarda olağanüstü hizmeti geçen ya da geçeceği düşünülen ve ilgili bakanlıklarca haklarında gerekçeli teklifte bulunulan kişiler.

b) (Ek: 28/7/2016-6735/27 md.) 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 31 inci maddesinin birinci fıkrasının (j) bendi uyarınca ikamet izni alanlar ile Turkuaz Kart sahibi yabancılar ve bunların yabancı eşi, kendisinin ve eşinin ergin olmayan veya bağımlı yabancı çocuğu.

c) Vatandaşlığa alınması zaruri görülen kişiler.

d) Göçmen olarak kabul edilen kişiler” dir.

Sayılan kişi gruplarının vatandaşlığa kabul edilebilmeleri için aranan tek şart “millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmak” tır. Bu şartı da sağlayan yabancılar TVK m. 12/1 uyarınca Cumhurbaşkanı kararı ile Türk vatandaşlığını kazanabilirler.

TVK’da Türk vatandaşlığını bu yoldan kazanabilecek kişi gruplarının ergin ve ayırt etme gücüne sahip olmaları gerektiği öngörülmektedir¹⁰⁵. Bununla birlikte istisnai yoldan vatandaşlık kazanmak isteyen yabancıların ergin ve ayırt etme gücüne sahip olmasının gerekli olup olmadığı hususunda doktrinde farklı görüşler ileri sürülmektedir. TVK m. 12’de erginlik ve ayırt etme gücü şartına yer verilmemiş olmasını bir eksiklik olarak değerlendiren Doğan’a göre, vatandaşlığa alınma kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olup bizzat kişi tarafından kullanılması gerektiğinden sınırlı ehliyetsiz ve tam ehliyetsizler istisnai yoldan vatandaşlığa alınma başvurusunda bulunamazlar¹⁰⁶. Nomer’e göre ise TVK m. 12’de erginlik ve ayırt etme gücü şartına yer verilmeyerek ergin olmayan ve ayırt etme gücünden yoksun kişilerin bu yoldan vatandaşlık kazanabilmek için başvurabilme konusu açıkta bırakılmıştır¹⁰⁷. Bu görüşlerin aksine Güngör, 403 sayılı TVK’nın istisnai vatandaşlığa alınma konusundaki yaklaşımından farklı olarak, TVK’da Türk va-

vatandaşlığa kabul edilebileceği öngörülmektedir (*Code Civil* m. 21-19). Benzer bir düzenleme için bkz. Japon Vatandaşlık Kanunu m. 9. Avusturya, Slovenya, Letonya ve Brezilya örnekleri için bkz. Banu Şit Köşgeroğlu, “İstisnai Yoldan Vatandaşlığın Kazanılmasına İlişkin Genel Esaslar ve Son Değişiklikler Çerçevesinde Türk Vatandaşlığının İstisnai Yoldan Kazanılması”, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi* 7, S. 1, (2017): 169-198, 178-181.

¹⁰⁵ 403 sayılı TVK m. 7/1, m. 6/1-a’göre bir yabancıların istisnai yoldan Türk vatandaşlığını kazanabilmesi için kendi millî kanununa, vatansız ise Türk kanununa göre reşit olması gerekiyordu.

¹⁰⁶ Doğan, Yılmaz ve Ayhan İzmirli, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 73.

¹⁰⁷ Nomer, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 89 (Nomer, bu konu hakkında yalnızca yukarıdaki ifadelerle yer vermiş olup Türk vatandaşlığını istisnai haller kapsamında kazanmak isteyen yabancıların ergin ve ayırt etme gücüne sahip olmasının gerekli olup olmadığı hususunda görüş beyan etmemiştir). Aynı yönde bkz. Erten, “Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı”, 46.

tandaşlığının genel olarak kazanılması için aranan şartların (millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil etmeme hariç) istisnai haller kapsamında vatandaşlık kazanabileceği bildirilen kişi grupları hakkında aranmayacağı¹⁰⁸, bu nedenle ilgilinin ergin ve ayırt etme gücüne sahip olmasının gerekmediğini ifade etmektedir¹⁰⁹. Kanaatimizce bu son görüş maddenin lafzı ve istisnai yoldan vatandaşlığa alınma müessesesinin özü itibarıyla daha uygun görünmektedir. Şöyle ki, genel olarak vatandaşlığın kazanılmasını düzenleyen m. 11’de açıkça erginlik ve ayırt etme gücü şartına, seçme hakkı yoluyla kazanmada ise erginlik şartına yer verilirken m. 12’de bu şartlardan her ikisine de yer verilmemiş olması kanun koyucunun erginlik ve ayırt etme gücü şartını sağlamayan yabancıların da istisnai yoldan vatandaşlık kazanabilecekleri yönünde bilinçli bir tercihte bulunduğunu göstermektedir¹¹⁰. Türk vatandaşlığını istisnai haller kapsamında, kolaylaştırılmış bir şekilde kazanabileceği öngörülen bazı kişi grupları arasında ergin olmayan ya da ayırt etme gücünden yoksun kişilerin olabilecekleri göz önünde bulundurulduğunda kanun koyucunun bu yönde bir tercihte bulunması mantıklı görünmektedir. Her ne kadar belirli özellikleri haiz yabancılarla istisnai yoldan vatandaşlık tanınmasında güdülen amaçlardan birisi devlet menfaatlerine hizmet etmek olsa da ergin olmayan ya da ayırt etme gücünden yoksun kişilerin menfaatleri ve onların korunması düşüncesi de ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle bu kişilerin de istisnai yoldan vatandaşlığa alınabilmeleri mümkün olmalıdır. Yönetmelik m. 64/2 uyarınca bu kişilerin başvuruları veli ya da vasileri tarafından yapılacaktır¹¹¹. Sonuç olarak m. 12’de “ergin ve ayırt etme gücüne sahip olma” şartına yer verilmemesini bir eksiklik değil bir gereklilik olarak değerlendirmekteyiz. Bu noktada her bent bakımından ayrıca açıklama yapmayı uygun görüyoruz.

¹⁰⁸ Aynı yönde bkz. Erdem, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 139. TVK’nın bu yönde bir düzenleme öngörmesini eleştiren Şit Köşgeroğlu’na göre: *Türk vatandaşlığının istisnai yoldan kazanılması, niteliği itibarıyla Türk vatandaşlığının kazanılması bakımından istisnai bir yolu ifade etmekte olup, olağan olan, Türk vatandaşlığının genel yoldan kazanılmasıdır. Ayrıca, istisnai olarak aranmayacak olan ikamet (ve yerleşme niyeti) gibi şartlar dışında, genel olarak vatandaşlığa alınmada aranan diğer şartların gerçekleşmesi gerektiği anlayışı da, müessesenin niteliğinin, düzenleniş şeklinin ve amacının bir gereğidir* (Şit Köşgeroğlu, “İstisnai Yoldan Vatandaşlığın Kazanılması”, 174).

¹⁰⁹ Güngör, *Tâbiyet Hukuku*, 101. Bunun yanı sıra medeni hukuktaki, bazı kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların tam ehliyetsizin ve menfaatlerinin korunması ihtiyacı ile yasal temsilci eliyle kullanılabilirliği şeklindeki görüşün vatandaşlık bir insan hakkı olduğu için vatandaşlık hukuku bakımından da desteklenebileceğini ve tam ehliyetsizlerin yasal temsilcileri eliyle Türk vatandaşlığını istisnai yoldan kazanma başvurusunda bulunabileceklerini eklemektedir. Yazarın bu ifadelerinden m. 12’de ehliyet şartına yer verilmemiş olmasını yerinde bir düzenleme olarak değerlendirdiği sonucuna varılabilmektedir. Bkz. Güngör, *Tâbiyet Hukuku*, 101, dn. 337.

¹¹⁰ Ayrıca TVK’nın uygulanmasına ilişkin açıklamada vatandaşlığın istisnai haller kapsamında kazanılmasında “genel olarak Türk vatandaşlığının kazanılmasında aranan diğer şartlara bakılmayacağı” ifade edilmiştir. Bkz. “5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Açıklama, s. 4”, NVİ Genel Müdürlüğü, Erişim Tarihi: Aralık 30, 2024, https://www.nvi.gov.tr/kurumlar/nvi.gov.tr/mevzuat/nufusmevzuat/genelge/5901Sayili_Turk_Vatandasligi_Kanuna_Gore_Aciklama2009.pdf.

¹¹¹ Ayrıca bkz. Güngör, *Tâbiyet Hukuku*, 101, dn. 337.

1. TVK m. 12/1-a Kapsamındaki Yabancılar

Türk vatandaşlığını istisnai haller kapsamında kazanabilecek ilk grup Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne farklı alanlarda olağanüstü hizmeti geçen ya da geçeceği düşünülen kişilerden oluşmaktadır. Bu hüküm ile devletin ve kamunun menfaatleri ön planda tutulmaktadır¹¹². Bu kapsamda Türkiye'de faaliyet gösteren önemli bir yabancı sermayedar veya iş insanının, büyük bir buluşa imza atan ya da bu yolda ilerleyen bir bilim insanının Türkiye'ye sağladığı ya da sağlayacağı katkılar dikkate alınarak TVK m. 12/1-a kapsamında değerlendirilmeleri mümkündür¹¹³. Pek tabii bu kişilerin ergin bireyler olmaları beklenir. Ergin olmayan, örneğin 10 yaşında bir çocuğun bu tarz hizmetlerde bulunabilmesi mümkün değildir. Ancak özellikle sportif ya da sanatsal faaliyetler göz önünde bulundurulduğunda bu durum değişiklik gösterebilir. Örneğin 16 yaşında kendi millî hukukuna göre ergin olmayan, çok yetenekli ve Türkiye'de ikamet eden yabancı bir basketbolcunun Türkiye'nin 18 yaş altı millî basketbol takımına dahil edilmek üzere TVK m. 12/1-a kapsamında Türk vatandaşlığına alınması mümkün olmalıdır¹¹⁴. Yönetmelik m. 64/2 uyarınca ergin olmayan bu yabancıların vatandaşlık başvurusu velisi (yoksa vasisi) tarafından yapılmalıdır. TVK m. 12/1-a bendi kapsamında yer alabilmek her ne kadar kendiliğinden ergin olmayı gerektirse de kanun koyucunun bu tarz istisnai durumları öngörerek erginlik şartını aramadığı kanaatindeyiz.

2. TVK m. 12/1-b Kapsamındaki Yabancılar

Türk vatandaşlığını istisnai haller kapsamında kazanabilecek ikinci grupta ise Türkiye'de çalışmayan ancak Cumhurbaşkanınca belirlenecek kapsam ve turtarda yatırım yapmak üzere YUKK m. 31/1-j¹¹⁵ uyarınca kısa dönem ikamet izni alan yabancılar¹¹⁶ ve nitelikli işgücü olarak kabul edilen Turkuaz Kartlı yaban-

¹¹² Erdem, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 140; Nomer, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 90. Farklı devletlerin kanunlarında da devlet menfaati gözetilerek istisnai yoldan vatandaşlığa alınma usullerinin kabul edildiği görülmektedir. Bu konu hakkında bkz. Şit Köşgeroğlu, "İstisnai Yoldan Vatandaşlığın Kazanılması", 179-182.

¹¹³ Cemil Güner, "Yetkili Makam Kararıyla Genel Yoldan Türk Vatandaşlığının Kazanılmasında Öğrenci Olmanın Etkisi", *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, S. 2, (2016): 291-332, 323; Erdem, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 140.

¹¹⁴ Başta futbolcular olmak üzere sporculara sırf millî takımlarda oynatılmak üzere vatandaşlık tanınması dünyanın farklı ülkelerinde ve Türkiye'de rastlanan bir durumdur. Bu duruma ilişkin eleştiriler için bkz. Aybay, Özbek ve Ersen Perçin, *Vatandaşlık Hukuku*, 124, dn. 53; Nomer, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 90. Güner, piyano dehası olarak tanınan 16 yaşındaki Suriyeli bir çocuğun 2014 yılında istisnai yoldan vatandaşlığa alındığını aktarmakta ve bu vatandaşlığa alma kararında çocuğun Rusya'da yapılacak uluslararası yarışmada Türkiye'nin de güçlü bir şekilde temsil edilmesinin hedeflenmiş gözüktüğünü ifade etmektedir (Güner, "Genel Yoldan Türk Vatandaşlığının Kazanılması", 323, dn. 104). Haber için bkz. "Suriye'den kaçan genç piyanist Türk vatandaşı oldu", Anadolu Ajansı, Erişim Tarihi: Aralık 30, 2024, <https://www.aa.com.tr/tr/yasam/suriyeden-kaçan-genc-piyanist-turk-vatandası-oldu/94316>.

¹¹⁵ Yönetmelik m. 20'de Türk vatandaşlığının istisnai olarak kazanılması için gerekli olan yatırım türleri ve miktarları düzenlenmektedir.

¹¹⁶ Bu yabancıların Türk vatandaşlığını kazanmaları, Türk hukukunda "vatandaşlığın yatırım yoluyla kazanılması" olarak adlandırılmaktadır. Konu hakkında detaylı bilgi için bkz. Alper Çağrı Yılmaz,

çılar¹¹⁷ ile bunların eşleri, kendisinin veya eşinin ergin olmayan ya da bağımlı yabancı çocukları¹¹⁸ yer almaktadır. Kanun koyucu m. 12’de ergin olma şartına yer vermediği gibi ayrıca (b) bendinde açıkça ergin olmayan çocukların da bu yolla vatandaşlık kazanabileceklerini öngörmektedir. Bağımlı yabancı çocuklar ise ergin olmakla birlikte zihinsel ya da bedensel engelleri nedeniyle ebeveynlerinin bakımına ihtiyaç duyan kişiler olup bunlardan zihinsel engeli nedeniyle ayırt etme gücünden yoksun olan çocuklar da Türk vatandaşlığına kabul edilebilir. Yine yatırımcı yabancılar ile Turkuaz Kart sahibi yabancıların eşlerinin de ayırt etme gücünden yoksun olmaları halinde bu bent kapsamında kabul edilmeleri gerekir. Pek tabii ergin olmayan ya da ayırt etme gücüne sahip olmayan çocukların ve eşlerin tek başına vatandaşlık başvurusu yapmaları mümkün olmayıp başvuruların Yönetmelik m. 64/2 uyarınca yasal temsilcileri (veli ya da vasi) vasıtasıyla yapılması gerekir. Yatırımcı yabancılar ile Turkuaz Kart sahiplerinin zaten bu sıfatları haiz olabilmeleri için ergin ve ayırt etme gücüne sahip olmaları gerektiğinden vatandaşlık başvuruları bakımından da tartışmaya yol açacak bir durum söz konusu değildir.

3. TVK m. 12/1-c Kapsamındaki Yabancılar

Türk vatandaşlığını istisnai haller kapsamında kazanabilecek kişi gruplarından birisi de “vatandaşlığa alınması zaruri görülen kişiler” dir. Kanun koyucu bu ifadeden ne anlaşılması gerektiğini somutlaştırmamış, yalnızca TVK’nın uygulanmasına ilişkin açıklamada “*Uluslararası ilişkilerin gerekliliği ve ülkemizin menfaati veya herhangi bir sebeple vatandaşlığa alınması zaruri görülen kişiler*” den bahsedilmekle yetinilmiştir¹¹⁹. Hal böyle olunca TVK m. 12/1-c hükmü ol-

“Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Yatırımcı Vatandaşlık Olgusu: *Ius Pecuniae*”. *Public and Private International Law Bulletin* 38, S. 1, (2018): 191-216; Didem Kayalı, “Etkili Vatandaşlık İliki ile Yatırım Yoluyla Vatandaşlık Programları Üzerine Bazı Düşünceler”, *Public and Private International Law Bulletin* 43, S. 1, (2023): 105-137; Elif Yüksek, *Türk Vatandaşlığının Yatırım Yoluyla Kazanılması*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2023); İlyas Gölcüklü, “Güncel Gelişmeler Işığında Yatırım Yoluyla Türk Vatandaşlığının Kazanılması: Problemler ve Çözüm Önerileri”, *Public and Private International Law Bulletin* 40, S. 1, (2020): 125-141; Necla Öztürk, *Yatırım Yoluyla İkamet Etme ve Vatandaşlık Kazanma*, (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2022), 81 vd.; Şit Köşgeroğlu, “İstisnai Yoldan Vatandaşlığın Kazanılması”, 190 vd.

¹¹⁷ 28.7.2016 tarih ve 6735 sayılı Uluslararası İşgücü Kanunu (RG. 13/8/2016-29800) m. 11/1: “*Uluslararası işgücü politikası doğrultusunda; eğitim düzeyi, mesleki deneyimi, bilim ve teknolojiye katkısı, Türkiye’deki faaliyetinin veya yatırımının ülke ekonomisine ve istihdama etkisi ile Uluslararası İşgücü Politikası Danışma Kurulu önerileri ve Bakanlıkça belirlenen usul ve esaslara göre başvurusu uygun görülen yabancılara Turkuaz Kart verilir.*” Turkuaz Kart uygulaması ve Turkuaz Kart sahiplerinin Türk vatandaşlığını kazanmaları hakkında detaylı bilgi için bkz. Alihan Çelik, *Türk Yabancılar Hukuku Bakımından Turkuaz Kart Uygulamasının Yeri ve Rolü*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2023); Bengül Kavlak, “Uluslararası İşgücü Kanunu ile Getirilen Bir Yenilik: Turkuaz Kart”, *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, S. 2, (2019): 337-62; Şit Köşgeroğlu, “İstisnai Yoldan Vatandaşlığın Kazanılması”, 193 vd.

¹¹⁸ Burada “çocuk” kelimesi birinci derece altsoyu ifade etmek üzere kullanılmıştır.

¹¹⁹ “5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Açıklama, s. 4”, NVİ Genel Müdürlüğü, Erişim Tarihi: Ocak 10, 2025, https://www.nvi.gov.tr/kurumlar/nvi.gov.tr/mevzuat/nufusmevzuat/genelge/5901Sayili_Turk_Vatandasligi_Kanuna_Gore_Aciklama2009.pdf.

dukça muğlak olması, idareye çok geniş ve lüzumsuz bir takdir yetkisi tanınması, amacı dışında kullanılmaya müsait olması, kanunilik ilkesini zedelemesi, uygulanmasının zorluğu, idari yargı denetimini imkansızlaştırması gibi gerekçelerle doktrinde eleştirilerin odağı olmuştur¹²⁰. Bahsi geçen sakıncaların bulunduğunu kabul etmekle birlikte hükmün amacına uygun bir şekilde kullanıldığı, diğer bir deyişle gerçekleşme ihtimali öngörülerek kanunda yer verilmesi mümkün olmayan çok istisnai durumları haiz yabancılara kolay yoldan vatandaşlık verebilmek amacıyla uygulandığı takdirde bu hükmün faydalı olduğunu düşünmekteyiz¹²¹. Bu kategoride yer alabilecek yabancıların bazılarının ergin olmamaları veya ayırt etme gücünden yoksun olmaları mümkündür. İşte bu durumdaki yabancılar, kanaatimizce kanun koyucunun m. 12’de ehliyet şartına yer vermemesinin en haklı gerekçesidir.

Doktrinde bir görüş, TVK m. 12 hükmünün faydalı olabileceği bazı halleri değerlendirmektedir¹²². Biz de bu örneklerden yola çıkarak istisnai yoldan vatandaşlık kazanabilecek ergin olmayan veya ayırt etme gücünden yoksun yabancıların kimler olabileceğini ortaya koymakta fayda görüyoruz. Örneğin Türkiye’de yaşayan ve ebeveynleri yetkili makam kararıyla Türk vatandaşlığını kazanmış ya da kazanmak üzere başvuruda bulunmuş, ancak ergin olduğu için onlara bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazanamayan¹²³ ayırt etme gücünden yoksun bir gencin bu yolla vatandaşlığı kazanabilmesi mümkün olmalıdır¹²⁴. Aksinin kabulü halinde ebeveynleri olmadan hayatını devam ettirmesi neredeyse imkânsız olan bu gencin TVK m. 11 kapsamında Türk vatandaşlığını kazanması da mümkün olmadığından, ebeveynleri Türk vatandaşı olmasına rağmen yabancı statüsünde kalması gibi garip bir durumla karşılaşılacaktır. Dolayısıyla anılan yabancıнын vatandaşlığa alınması zaruri görülenler kapsamında değerlendirilmesi hem ailede tabiiyet birliğini temin

¹²⁰ Bu husus doğrudan çalışma konumuzla ilişkili olmadığından, bu eleştirilere detaylı bir biçimde yer vermek yerine yalnızca değinmekle yetiniyoruz. Ayrıntılı bilgi için bkz. Doğan, Yılmaz ve Ayhan İzmirli, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 77; Erdem, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 145; Erten, “Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı”, 45; Güner, “Genel Yoldan Türk Vatandaşlığının Kazanılması”, 324; Nomer, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 90; Şit Köşgeroğlu, “İstisnai Yoldan Vatandaşlığın Kazanılması”, 189. Ayrıca bkz. “TBMM 22. Dönem İçişleri Komisyonu Raporu, s. 17”, TBMM, Erişim Tarihi: Ocak 10, 2025, <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d23/c045/tbmm23045095ss0090.pdf>.

¹²¹ Aynı yönde bkz. Aybay, Özbek ve Ersen Perçin, *Vatandaşlık Hukuku*, 125; Güngör, *Tâbiyet Hukuku*, 113.

¹²² Güngör, *Tâbiyet Hukuku*, 113-117.

¹²³ TVK m. 20/2: “Yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığının kazanılması eşin vatandaşlığına tesir etmez. Ana veya babanın velayeti kendisinde bulunan çocukları, diğer eşin muvafakat etmesi halinde Türk vatandaşlığını kazanır. Muvafakat verilmemesi halinde ana veya babanın mutad meskeninin bulunduğu ülkedeki hâkim kararına göre işlem yapılır. Türk vatandaşlığını birlikte kazanan ana ve babanın çocukları da Türk vatandaşlığını kazanır.”

¹²⁴ İsviçre hukukunda bu çocukların üçü başvurunun yapılmasından hemen önce olmak üzere toplam beş yıl İsviçre’de ikamet ettiğini kanıtlayabilmeleri halinde, 22 yaşına gelmeden önce basitleştirilmiş vatandaşlığa kabul başvurusunda bulunabilecekleri kabul edilmektedir (*BüG* m. 24/1).

edecek hem de korunmaya muhtaç bir kimsenin Türk vatandaşlığının bahsetmiş olduğu haklardan faydalanmasını sağlayacaktır. Bu paragrafta anlatılan durumun Türk vatandaşlığını sonradan kazanan eşin Türk vatandaşı olmayan ve ayırt etme gücü bulunmayan eşi için de geçerli olduğunu söylemek mümkündür¹²⁵.

Anne ya da babası yetkili makam kararıyla Türk vatandaşlığını kazanan ancak kazanma anında velayeti bu anne ya da babada olmadığı için onlara bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazanamayan küçük çocuklar da m. 12/1-c kapsamında yer alabilir. Örneğin velayeti babasında bulunan 6 yaşındaki bir çocuğun annesinin yetkili makam kararıyla Türk vatandaşlığını kazandığını varsayalım. Çocuğun velayeti annede olmadığı için çocuk, TVK m. 20/2 kapsamında Türk vatandaşlığını kazanamayacaktır¹²⁶. Ancak çocuk 8 yaşına geldiğinde velayetinin annesine geçtiği ve annesi ile birlikte Türkiye’de yaşamaya başladığı varsayımında bu çocuğu vatandaşığa alınması zaruri görülen bir kişi olarak değerlendirmenin ailede tabiiyet birliğini sağlamak ve çocuğun yüksek yararını korumak adına uygun olacağı kanaatindeyiz¹²⁷.

Mültecilerin Hukukî Statüsüne Dair Sözleşme¹²⁸ kapsamında Türkiye’de “mülteci” olarak kabul edilen yabancıların ve Vatansız Kişilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme¹²⁹ kapsamında “vatansız” statüsü verilen yabancıların da bu yabancılar için ayrıca bir düzenleme yapılmadığı takdirde TVK m. 12/1-c kapsamında vatandaşlık kazanabilecekleri savunulmaktadır¹³⁰. Zira her iki sözleşmede de anılan yabancıların akit devletlerce vatandaşlığa kabul edilmelerinin mümkün olduğu ölçüde kolaylaştırılacağı öngörülmektedir¹³¹. Bu kapsamda menşe ülkesinden Türkiye’ye gelerek mülteci ya da vatansız statüsü elde eden ancak anne babası vefat etmiş ya da tespit edilemeyen çocuklar¹³² ile ayırt etme gücünden yoksun olan ergin mülteci ve vatansızlar da somut olayın şartlarına göre bir değerlendirme yapılarak istisnai yoldan vatandaşlığa alınabilirler. Küçüklükleri ya da ayırt etme gücünden yoksunlukları başvuru engeli olarak değerlendirilmemelidir.

¹²⁵ Güngör, *Tâbiyet Hukuku*, 113.

¹²⁶ Yönetmeliğe göre Türk vatandaşlığını yetkili makam kararıyla kazanan ana veya babanın ergin olmayan çocuğunun da vatandaşlığa kabul edilebilmesi için, velayetin kazanma tarihinde bu anne ya da babada olması gerekir (m. 37/4).

¹²⁷ Güngör, *Tâbiyet Hukuku*, 116.

¹²⁸ Türkiye 28.07.1951 tarihli bu sözleşmeye taraftır. Uygun bulma kanunu ve sözleşme metni için bkz. RG. 5.9.1961-10898. Sözleşme’ye katılmamıza ilişkin Bakanlar Kurulu kararı için bkz. 05.08.1968-12968.

¹²⁹ Türkiye 28.9.1964 tarihli bu sözleşmeye taraftır. Uygun bulma kanunu için bkz. 10.7.2014-29056. Sözleşme’ye katılmamıza ilişkin Bakanlar Kurulu kararı ve sözleşme metni için bkz. 25.10.2014-29156.

¹³⁰ Güngör, *Tâbiyet Hukuku*, 114, 115.

¹³¹ Bkz. Mültecilerin Hukukî Statüsüne Dair Sözleşme m. 34, Vatansız Kişilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme m. 32.

¹³² İsviçre hukukunda reşit olmayan bir vatansız çocuğun, biri başvurudan hemen önce olmak üzere toplam beş yıl İsviçre’de ikamet ettiğini kanıtlaması halinde kolaylaştırılmış vatandaşlığa kabul başvurusunda bulunabileceği kabul edilmektedir (*BÜG* m. 23/1).

Türk vatandaşlığını istisnai haller kapsamında kazanabileceğini düşündüğümüz bir başka ergin olmayan kişi grubu ise anne ya da babasının vatandaşlığının iptal edilmesi sonucunda kendi vatandaşlığı sona eren ve halihazırda başka bir devletin vatandaşlığını taşımıyorsa vatansız hale gelen çocuklardır. TVK m. 32'ye göre “İptal kararı ilgili kişiye bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazanan eş ve çocuklar hakkında da uygulanır”. İptal şartlarının gerçekleşmesi halinde iptal sebebinin şahsında gerçekleştiren kişinin vatansız kalacak olması dikkate alınmadığı gibi, bu şahsın kazanma kararına bağlı olarak (ilgilinin vatandaşlık başvurusuna dahil edilerek) vatandaşlık kazanan çocukların da vatansız kalacak olması da dikkate alınmamaktadır¹³³. Hal böyle olunca ergin olmayan, hukuken korunmaya muhtaç bir çocuğun hiçbir devletin diplomatik himayesinden faydalanamayacağı gibi bir durum ortaya çıkacaktır. Bu şartlar altında bu çocuğun TVK m. 12/1-c uyarınca vatandaşlığa alınması zaruri görülen kişiler kapsamında kabul edilerek yeniden vatandaşlığa alınabileceği kanaatindeyiz.

Bu açıklamalardan sonra önemle belirtmek isteriz ki burada savunduğumuz husus yukarıda bahsi geçen tüm yabancılara muhakkak istisnai yoldan vatandaşlık tanınması değildir. Nitekim bu yolla vatandaşlık kazanımı bir yetkili makam kararıyla kazanma halidir. Başvuru üzerine yabancıların içinde bulunduğu şartlar değerlendirilmeli, ülke menfaatleri gözetilmeli, millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel bir halinin olup olmadığı araştırılmalıdır. TVK m. 12/1 uyarınca yabancıların Türk vatandaşlığını kazanıp kazanamayacağına ilişkin nihai karar Cumhurbaşkanı tarafından verilecektir.

4. TVK m. 12/1-d Kapsamındaki Yabancılar

Türk vatandaşlığını istisnai haller kapsamında kazanabilecek son grup göçmen olarak kabul edilen kişilerdir. Yönetmeliğe göre göçmen “*Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye'ye gelip 5543 sayılı İskân Kanunu uyarınca göçmen olarak kabul edilen kişiyi*” ifade eder. Bu tanım İskân Kanunu¹³⁴ m. 3/1-d'de yapılan göçmen tanımı ile uyumludur. Göçmen olarak kabul edilen kişilerin vatandaşlığa alınmalarında aranacak tek şart TVK m. 12/1 uyarınca “millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel halin bulunmamasıdır”. Bu şartın sağlanması halinde ilgili kişiler Cumhurbaşkanı kararı ile vatandaşlık kazanabilirler. Dolayısıyla TVK m. 12/1-d kapsamında ergin olmayan ya da ayırt etme gücüne sahip olmayan göçmenler de vatandaşlık kazanabilirler. Nitekim İskân Kanunu m. 8/4'te vatandaşlığa kabul hususunda “*Küçükler; baba ve analarına, baba veya anaları yoksa kan ve kayın hısımlarına bağlı tutulurlar. Kimsesiz gelen küçükler, yaşlarına bakılmaksızın vatandaşlığa alınırlar.*” şeklinde bir hükme yer verilmektedir.

¹³³ Doğan, Yılmaz ve Ayhan İzmirli, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 145; Güngör, *Tâbiyet Hukuku*, 211.

¹³⁴ 19.9.2006 tarih ve 5543 sayılı Kanun (RG. 26.9.2006-26301).

B. TÜRK VATANDAŞLIĞININ YENİDEN KAZANILMASI

Türk vatandaşlığının ikamet şartı aranmaksızın ve ikamet şartına bağlı olarak yeniden kazanılması isimlerinden de anlaşılacağı üzere daha önce Türk vatandaşı olan ancak bir şekilde Türk vatandaşlığı sona ermiş olan kişilerin tekrar Türk vatandaşlığını kazanmalarını sağlayan bir yoldur. TVK m. 13, m. 14 ve m. 43 hükümleri uyarınca, her iki kazanma türünde de aranan ortak şart yabancı millî güvenlik bakımından engel teşkil edecek halinin bulunmamasıdır.

1. İkamet Şartsız Yeniden Türk Vatandaşlığının Kazanılması

Türk vatandaşlığını ikamet şartı aranmaksızın yeniden kazanabilecek kişiler üç gruptan oluşmaktadır. Bunlar TVK m. 13-a ve b’de “*çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler; ana veya babalarına bağlı olarak Türk vatandaşlığını kaybedenlerden 21. maddede öngörülen süre içerisinde seçme hakkını kullanmayanlar*” ile m. 43’te mülga kanunlara göre vatandaşlığı kaybedenler veya vatandaşlıktan ıskat edilenler olarak sayılmaktadır¹³⁵. Bu yabancılar millî güvenlik bakımından engel teşkil edecek halleri bulunmamak şartıyla Türkiye’de ikamet ettikleri süreye bakılmaksızın ve ehliyet şartı da dahil olmak üzere başka hiçbir şart aranmaksızın İçişleri Bakanlığı kararı ile Türk vatandaşlığını kazanabilirler. Çalışma konumuz bakımından bir değerlendirme yapılacak olursa ilk iki gruptaki yabancıların ergin kişiler oldukları açıktır. Zira Türk vatandaşlığından daha önce çıkma izni alarak ayrılabilmek için ve seçme hakkının kullanılması için verilen üç yıllık sürenin başlamış olması için ergin olmak gerekir. TVK m. 43’te atf yapılan mülga kanunlardaki kişi gruplarına bakıldığında da bunların zaten ergin kişiler olduklarını söylemek mümkündür¹³⁶. Dolayısıyla m. 13’te ayrıca erginlik şartına yer verilmemesi hükmün doğası gereğidir. Ancak ayırt etme gücü

¹³⁵ TVK m. 43/1 ve 2: “(1) Mülga 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 25 inci maddesinin (a), (ç), (d) ve (e) bentleri uyarınca Türk vatandaşlığını kaybetmiş olan kişiler, başvurmaları halinde, millî güvenlik bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak kaydıyla, Türkiye’de ikamet etme şartı aranmaksızın Bakanlık kararı ile yeniden Türk vatandaşlığına alınabilirler.

(2) Mülga 28/5/1928 tarihli ve 1312 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununa göre vatandaşlıktan ıskat edilmiş kişiler, başvurmaları hâlinde, millî güvenlik bakımından engel teşkil edecek bir hâli bulunmamak kaydıyla, Türkiye’de ikamet etme şartı aranmaksızın Bakanlık kararı ile yeniden Türk vatandaşlığına alınabilirler.”

¹³⁶ 403 sayılı TVK m. 25: “a) İzin almaksızın kendi istekleriyle yabancı bir Devlet vatandaşlığını kazananlar, ç) Yurt dışında bulunup da muvazzaf askerlik görevini yapmak veya Türkiye’de savaş ilanı üzerine, yurt dışında bulunup da, yurt savunmasına katılmak için yetkili kılınmış makamlar tarafından usulen yapılacak çağrıya mazeretsiz olarak üç ay içinde icabet etmeyenler, d) Sevk sırasında veya kıtalarına katıldıktan sonra yurt dışına kaçıp da kanuni süre içinde dönmeyenler, e) Silahlı Kuvvetler mensupları ile askerlik görevini yapmakta olanlardan görev, izin, hava değişimi veya tedavi için yurt dışında bulunup da süresi bittiği halde mazeretsiz olarak üç ay içinde geri dönmeyenler”

1312 sayılı TVK m. 11: “Türk vatandaşlığına kabul edilmiş olan sabık ecnebilere: A-Türkiye Cumhuriyeti’nin dahil ve haric emniyetine mugayir efal ve harekâta tesaddi edenler, B-Askerlik hakkındaki kanunların emrettiği mükellefiyetleri ifa etmeyenler, icra Vekilleri Heyeti kararı ile Türk vatandaşlığından ıskat olunabilirler.”

bakımından aynı kesinlik söz konusu değildir. Türk vatandaşlığından çıkma izni olarak ayrılmak için ayırt etme gücü şartı aranıyor olsa da Türk vatandaşlığından ayrılan yabancıların sonradan ayırt etme gücünü kaybetmiş olması mümkündür. Seçme hakkını süresinde kullanmayan kişiler bakımından da aynı durum geçerlidir¹³⁷. Bu yabancıların tekrar Türk vatandaşlığını kazanmalarını gerektirecek bir durum söz konusu ise onlar adına yapılacak başvuruların TVK m. 13 kapsamında değerlendirilmeye alınması gerektiği kanaatindeyiz. Zira madde metninde ayırt etme gücünden bahsedilmemektedir.

2. İkamet Şartlı Yeniden Türk Vatandaşlığının Kazanılması

Türk vatandaşlığını ikamet şartına bağlı olarak yeniden kazanabilecek kişiler ise TVK m. 14'te iki grup olarak sayılmaktadır. Bunlar TVK m. 29 uyarınca Türk vatandaşlığı kaybettirilenler ile m. 34 uyarınca Türk vatandaşlığını kaybedenlerdir (seçme hakkını kullanarak Türk vatandaşlığından ayrılanlar). İlk grup Cumhurbaşkanı kararı ile ikinci grup ise İçişleri Bakanlığı kararı ile Türk vatandaşlığını yeniden kazanabilirler. Her iki grup için de Türkiye'de üç yıl ikamet etmiş olma şartı ve millî güvenlik bakımından engel teşkil edecek hali bulunmama şartı aranmaktadır. İkamet şartsız yeniden kazanma bahsinde erginlik ve ayırt etme gücü bakımından yapılan açıklamalar 14. madde kapsamındaki yabancılar bakımından da geçerlidir.

C. EVLENME YOLUYLA TÜRK VATANDAŞLIĞININ KAZANILMASI

Günümüz hukuk düzenlerinin pek çoğunda evlilik, yabancı eşin vatandaşlığına kanun gereği kendiliğinden etki eden bir müessese olarak kabul edilmemektedir¹³⁸. Yabancı eşin ilgili devletin vatandaşlığını evlenme yoluyla kazanabilmesi için bu yönde talepte bulunması ve yetkili makamın olumlu yönde karar vermesi gerekir. Türk hukukunda da evlenme yolu ile vatandaşlığın kazanılması bir yetkili makam kararıyla kazanma hali olarak öngörülmektedir. Kanun koyucu m. 16'da bu durumu "*Bir Türk vatandaşı ile evlenme doğrudan Türk vatandaşlığını kazandırmaz*" hükmü ile açık bir şekilde ortaya koymuş ve aynı maddede bu yolla vatandaşlığa alınmanın şartlarını düzenlemiştir. Bunlar: Bir Türk vatandaşı ile en az üç yıldan beri evli olma, evliliğin devam ediyor olması, aile birliği içinde yaşama, evlilik birliği ile bağdaşmayacak bir faaliyette bulunmama ve millî

¹³⁷ Kaldı ki seçme hakkının kullanılmasında zaten ayırt etme gücü aranmadığından, bu hakka sahip olan bir kişi en başından beri ayırt etme gücünden yoksun da olabilir.

¹³⁸ BNA m. 6(2), BüG m. 21, Civil Code m. 21-1, 21-2, Japon Vatandaşlık Kanunu m. 7, StAG m. Türkiye'nin taraf olmadığı ancak TVK'nın gerekçesinde atıf yaptığı ve hükümlerinin önemini vurguladığı, 6 Kasım 1997'de hazırlanan Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi m. 4-d'de de "*akit devletlerden birinin vatandaşı ile bir yabancı arasındaki evliliğin, evliliğin sona ermesinin ya da eşlerden birinin evlilik sırasında vatandaşlığını değiştirmesinin diğer eşin vatandaşlığına etki etmeyeceği*" öngörülmektedir. Sözleşmenin İngilizce orijinal metni için bkz. "European Convention on Nationality Strasbourg, 6.XI.1997", Council of Europa, Erişim Tarihi: Ocak 18, 2025, <https://rm.coe.int/168007f2c8>.

güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamadır. Görüldüğü üzere hükümde ehliyet şartına yer verilmemektedir. Bununla birlikte kanun koyucunun bu noktayı açık bırakmış olması nedeniyle ergin olmayan kişilerin evlenme yoluyla vatandaşlık kazanabilecekleri sonucuna varmak mümkün görünmemektedir. Zira bu yolla vatandaşlık kazanılabilmesinin ön şartı geçerli bir evlenmenin varlığı olup, pek çok hukuk düzeninde geçerli bir evlenmenin herhangi bir izne tabi olmaksızın¹³⁹ gerçekleştirilebilmesi için evlenecek kişilerin ergin olması aranmaktadır¹⁴⁰.

Ancak ayırt etme gücü bakımından ayrıksı bir durum söz konusu olabilir. Şöyle ki, evlenme yoluyla vatandaşlığa alınabilmek için en az üç yıldan beri devam eden maddi ve şekli anlamda geçerli bir evliliğin olması gerekir. Hukuk düzenlerinde, eşlerin ayırt etme gücüne sahip olması evliliğin maddi şartları arasında kabul edilir. Ancak ayırt etme gücüne sahip eşler arasında evlilik geçerli bir şekilde kurulduktan sonra ve başvuru için aranan üç yıllık süre henüz dolmadan önce yabancı eşin bir kaza ya da hastalık sonucu ayırt etme gücünü kaybetmesi ihtimali mevcuttur. Ya da üç yıllık süre dolmakla birlikte yabancı eş henüz Türk vatandaşlığı başvurusunda bulunmamış ve bu süreçte de ayırt etme gücünü yitirmiş olabilir. İşte bu durumda kanunda aranan diğer şartlar sağlandığı takdirde ayırt etme gücünden yoksun eşin TVK m. 16 kapsamında vatandaşlığa alınabileceği kanaatindeyiz¹⁴¹.

¹³⁹ Bkz. Alman Medeni Kanunu m. 1303 (İngilizce metni için bkz. "German Civil Code BGB", Erişim Tarihi: Ocak 18, 2025, https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/), İsviçre Medeni Kanunu m. 94 (İngilizce metni için bkz. "Swiss Civil Code", Schweizerische Eidgenossenschaft, Erişim Tarihi: Ocak 18, 2025, https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/24/233_245_233/en), (Fransız) *Code Civil* m. 144 vd. Türk hukukunda TMK m. 126/1'e göre 17 yaşını doldurmuş bir kişi ancak yasal temsilcisinin izni ile evlenebilir. Aynı maddenin kinci fıkrasına göre 16 yaşını doldurmuş bir kişi ise olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebebe bağlı olarak hâkim izni ile evlenebilir. TMK m. 11/2 uyarınca bu iki halde de evlenme kişiyi ergin kılar. Japon Medeni Kanunu'nda yapılan ve 2022 yılında yürürlüğe giren değişiklikten önce yasal rüşt yaşı 20 (m. 4), yasal temsilci rızası ile evlenme yaşı kadınlarda 16, erkeklerde ise 18 olarak öngörülmüştü. Küçük, evlenme ile ergin sayılıyordu (m. 731, m. 737, m. 753). Bkz. "Civil Code (Part IV and Part V)", Erişim Tarihi: Ocak 18, 2025, https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/2058/en#je_pt1ch2sc1sb1at1. Değişiklikten sonra ise rüşt yaşı 20'den 18'e düşürülmüş, evlenme yaşı da her iki cinsiyet için 18 olarak belirlenmiştir (m. 4). Değişiklik ile ilgili bilgi için bkz. Yuki Horie, "A comparative analysis of the legal term "age of majority" in Japan and in France", *Gdańskie Studia Azji Wschodniej* 24, (2023): 56-66, 62.

¹⁴⁰ MÖHUK m. 13/1'e göre evlenme ehliyeti ve şartları taraflardan her birinin evlenme anındaki millî hukukuna tabidir. Yabancıнын millî hukukunda mahkeme izni ile evlenme yaşının 15 olduğu varsayımından hareket edilirse, bu yabancı evlenme ile zaten ergin hale gelmiş olacaktır. Kaldı ki o hukukta evlenme kişiyi ergin kılmıyor olsa dahi (ki böyle bir hukukun var olduğu bilgisine ulaşılamamıştır), vatandaşlık başvurusu evlenme tarihinden itibaren en az üç yıl sonra yapılabileceğinden başvuru anında yabancıнын kendi millî hukukuna göre erginlik kazanmış olması çok yüksek bir ihtimaldir. Ükelere göre yasal evlenme yaşları hakkında 2016 yılında yayımlanan bir çalışma için bkz. "Marriage Laws around the World", Erişim Tarihi: Ocak 22, 2025, https://assets.pewresearch.org/wp-content/uploads/sites/12/2016/09/FT_Marriage_Age_Appendix_2016_09_08.pdf.

¹⁴¹ Bununla birlikte bu durumdaki bir eşin, Türk vatandaşlığının kazanılmasında istisnai hallerden birisi olan "vatandaşlığa alınması zaruri görülenler" (TVK m. 12/1-c) kapsamında değerlendirilerek vatandaşlığa alınması da mümkündür.

SONUÇ

TVK m. 9'da “*Sonradan kazanılan Türk vatandaşlığı, yetkili makam kararı veya evlat edinilme ya da seçme hakkının kullanılması ile gerçekleşir*” hükmü öngörülmektedir. Bu kazanma yollarından bazılarında “ergin ve ayırt etme gücüne sahip olma” ya da yalnızca “ergin olma” şartına yer verilirken, bazılarında yabancıya ne ergin olması ne ayırt etme gücüne sahip olması aranmıştır. Çalışmamızda “ergin ve/veya ayırt etme gücüne sahip olma” durumunun hangi hukuka göre tespit edileceği, Türk hukukunun uygulanacağı hallerde farklı ehliyet gruplarının bizzat ya da yasal temsilci vasıtasıyla vatandaşlık başvurusunda bulunup bulunamayacakları ve kanunda açıkça “ergin olma ve/veya ayırt etme gücüne sahip olma” şartının aranmadığı hallerde ergin olmayan ya da ayırt etme gücünden yoksun yabancıların Türk vatandaşlığını kazanıp kazanamayacakları hususlarında doktrindeki görüşlere de yer verilerek değerlendirilmeler yapılmıştır.

Yetkili makam kararıyla kazanma halleri arasında düzenlenen vatandaşlığın genel olarak kazanılmasının şartlarından biri TVK m. 11/1-a'ya göre yabancıya “kendi millî kanununa, vatansız ise Türk kanunlarına göre ergin ve ayırt etme gücüne sahip olması”dır. Bu hüküm ehliyete uygulanacak hukuku düzenleyen MÖHUK m. 9/1 ve vatansızlar hakkındaki m. 4/1-a hükümleri ile genel olarak uyumludur. Bununla birlikte ehliyet kişiler hukukuna ilişkin bir mesele olduğundan MÖHUK m. 9/1'in uygulanacağı hallerde atfın dikkate alınması gerekirken, vatandaşlık başvurusunda bulunan yabancıya ehliyetinin tespitinde MÖHUK m. 9/1 ve atfın uygulama alanı bulmayacağı ve TVK m. 11/1-a uyarınca doğrudan kendi millî hukukunda yer alan maddi hukuk hükümlerinin yetkili olacağını söylemek mümkündür. Her ne kadar kanun koyucunun iradesinin bu yönde olduğu anlaşılabilirse de TVK m. 11/1-a'da bu iradeyi daha açık biçimde ortaya koyan “kendi milli hukukundaki maddi hukuk hükümlerine, vatansız ise Türk kanunlarına göre ergin ve ayırt etme gücüne sahip olmak” şeklinde bir hükme yer verilmesi isabetli olacaktır.

TVK m. 11/1-a uyarınca genel olarak Türk vatandaşlığı başvurusunda bulunan vatansız bir kişinin ise TMK'da öngörülen hükümler uyarınca ergin ve ayırt etme gücüne sahip olması gerekir. Ancak vatansız kişi hakkında kısıtlama kararı verilmişse bu kişinin Türk vatandaşlığını kazanabilmesi için TMK m. 463/2 uyarınca vesayet makamından sonra denetim makamının da izninin gerekli olduğuna dikkat edilmelidir.

TVK m. 21/1'de, belirli bir grup yabancıya ergin olmalarından itibaren üç yıl içinde seçme hakkının kullanılması yoluyla Türk vatandaşlığını kazanabilecekleri öngörülmektedir. TVK'da erginliğin hangi hukuka göre tespit edileceğine ilişkin açık bir hükme yer verilmemektedir. Doktrinde, yabancıya Yönetmelik m. 3/1-e hükmünden hareketle TMK hükümlerine göre ergin olması gerektiği; erginliğin tespitinin TVK m. 22/2 göndermesi ile genel olarak vatandaşlığın kaza-

nılmasını düzenleyen m. 11/1-a hükmüne göre yapılması gerektiği ve erginliğin hangi hukuka göre tespit edileceğine MÖHUK hükümlerine göre karar verilmesi gerektiği şeklinde farklı görüşler öne sürülmektedir. Erginliğe uygulanacak hukukun, TVK m. 11/1-a hükmüne dayalı olarak belirlenmesi gerektiği yönündeki görüş daha makul görünmekle birlikte kanunda bu husustaki tereddütleri giderecek açık bir hükme ihtiyaç duyulduğunu hatırlatmakta fayda görmekteyiz. Bu ihtiyacı karşılamak üzere TVK m. 21'e "Erginliğin tespitinde 11. madde hükümleri uygulanır" şeklinde bir hüküm eklenmesi düşünülebilir. Ya da mevcut hükümdeki "ergin olmalarından itibaren" ifadesi, "kendi milli hukukundaki maddi hukuk hükümlerine, vatansız ise Türk kanunlarına göre ergin olmalarından itibaren" şeklinde değiştirilebilir. Aynı zamanda Yönetmeliğin ergin kişiyi "4721 sayılı Türk Medenî Kanununa göre ergin olan kişi" şeklinde tanımlayan m. 3/1-e'deki genel hükmü, TVK'nın ve Yönetmeliğin diğer hükümleri ile çelişki içinde olduğundan bu hükümde de değişiklik yapılmasının gerekli olduğu kanaatindeyiz. Anılan hükmün "Yabancılar bakımından kendi milli hukukundaki maddi hukuk hükümlerine göre, vatansızlar ve vatandaşlar bakımından Türk Medeni Kanunu'na göre ergin olan kişi" şeklinde değiştirilmesini ya da böyle bir tanımlamaya gitmek yerine her kazanma ve kayıp türünde erginliğin tespitine ilişkin ayrıca bir hükme yer verilmesini gerekli görüyoruz.

TVK'da, seçme hakkı yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasında ayırt etme gücü şartına yer verilmemektedir. Kanun koyucunun, vatandaşlığın genel olarak kazanılmasında aradığı ikamet, dil yeterliliği, millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil etmeme gibi şartları seçme hakkı yoluyla kazanmada bilinçli bir şekilde aramadığı gibi ayırt etme gücü şartını da aramadığını ve ayırt etme gücünden yoksun kişilerin de bu yoldan vatandaşlık kazanabileceklerini söylemek mümkündür. Bu düzenleme aynı zamanda, ayırt etme gücünden yoksun olan ve Türk hukukunda tam ehliyetsiz olarak nitelendirilen kişilerin menfaatlerinin korunması adına kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların bu kişiler adına yasal temsilcileri tarafından kullanılabilmesi düşüncesi ile de uyumludur. Kaldı ki Yönetmelik m. 64/22'de "*Ergin olmayan veya ayırt etme gücünden yoksun bulunan kişilerin vatandaşlıkla ilgili başvurularının veli ya da vasileri tarafından yapılacağı*" öngörülmektedir.

Açıklanan gerekçelerle ayırt etme gücünden yoksun kişilerin, ayırt etme gücü şartına yer verilmeyen diğer kazanma yolları (Türk vatandaşlığının evlat edinilme yoluyla kazanılması, istisnai haller kapsamında kazanılması, ikamet şartsız ve ikamet şartlı yeniden kazanılması, evlenme yoluyla kazanılması) kapsamında da Türk vatandaşlığını kazanabilecekleri sonucuna ulaşmış bulunuyoruz.

KAYNAKÇA

- Akipek, Jale, Akıntürk, Turgut ve Ateş, Derya. *Türk Medeni Hukuku: Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2015.
- Ayar, Ahmet. “Evliliğin Sona Ermesi”. *Aile Hukuku* içinde, Ed. Şebnem Akipek Öcal, Hayrunnisa Özdemir. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2024.
- Aybay, Rona, Özbek, Nimet ve Ersen Perçin, Gizem. *Vatandaşlık Hukuku*. Ankara: Siyasal Kitabevi, 2019.
- Aygül, Musa. “Evlât Edinme Yolu ile Vatandaşlığın Kaybedilmesi ve Kazanılması”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 99, (2012): 45-80.
- Berki, Osman Fazıl. *Devletler Hususî Hukuku- Cilt I: Tabiiyet ve Yabancılar Hukuku*. Ankara: Güzel Sanatlar Matbaası, 1966.
- Can, Hacı ve Tuna, Ekin. *Milletlerarası Özel Hukuk*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2021.
- Çaldağ, Coşkun. “Türk Medeni Kanunu’na Göre Akıl Hastalığı Sebebiyle Boşanma”, *Dicle Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dicle Adalet Dergisi* 5, S. 1, (2021): 182-216.
- Çelik, Alihan. *Türk Yabancılar Hukuku Bakımından Turkuaz Kart Uygulamasının Yeri ve Rolü*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2023.
- Çelikel, Aysel ve Erdem, B. Bahadır. *Milletlerarası Özel Hukuk*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2021.
- Dardağan Kibar, Esra. “Türk Vatandaşlık Hukukunda Seçme Hakkının Gelişimi”, Prof. Dr. İlhan Unat’a Armağan, *Mülkiyeliler Birliği* 1, (2012): 255-290.
- Doğan, Vahit, Yılmaz, Alper Çağrı ve Ayhan İzmirli, Lale. *Türk Vatandaşlık Hukuku*. Ankara: Savaş, Yayınevi, 2022.
- Doğan, Vahit. *Milletlerarası Özel Hukuk*. Ankara: Savaş Yayınevi, 2022.
- Dural, Mustafa ve Öğüz, Tufan. *Türk Özel Hukuku: Cilt II Kişiler Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2015.
- Erdem, B. Bahadır. *Türk Vatandaşlık Hukuku*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2020.
- Erten, Rifat. “Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı’nın Türk Vatandaşlığının Kazanılmasına İlişkin Hükümleri Hakkında Değerlendirmeler”, *Ankara Barosu Dergisi* 66, S. 4, (2008): 36-61.
- Göğer, Erdoğan. *Türk Tabiiyet Hukuku*. Ankara: AÜHF Yayınları, 1972.
- Gölcüklü, İlyas. “Güncel Gelişmeler Işığında Yatırım Yoluyla Türk Vatandaşlığının Kazanılması: Problemler ve Çözüm Önerileri”, *Public and Private International Law Bulletin* 40, S. 1, (2020): 125-141.
- Güner, Cemil. “Yetkili Makam Kararıyla Genel Yoldan Türk Vatandaşlığının Kazanılmasında Öğrenci Olmanın Etkisi”, *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, S. 2, (2016): 291-332.
- Güngör, Gülin. *Tabiiyet Hukuku*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2021.
- Helvacı, Serap ve Erlüle, Fulya. *Medeni Hukuk*. İstanbul: Legal Yayıncılık, 2014.
- Horie, Yuki. “A comparative analysis of the legal term “age of majority” in Japan and in France”, *Gdańskie Studia Azji Wschodniej* 24, (2023): 56-66.

- Kavlak Bengül. “Uluslararası İşgücü Kanunu ile Getirilen Bir Yenilik: Turkuaz Kart”, *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, S. 2, (2019): 337-62
- Kayalı, Didem. “Etkili Vatandaşlık İlkesi ile Yatırım Yoluyla Vatandaşlık Programları Üzerine Bazı Düşünceler”, *Public and Private International Law Bulletin* 43, S. 1, (2023): 105-137.
- Nomer, Ergin. *Devletler Hususi Hukuku*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2021.
- Nomer, Ergin. *Türk Vatandaşlık Hukuku*, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2014.
- Nomer, Ergin. *Vatandaşlık Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 1997.
- Öztaş, Bilge. *Medeni Hukuk'un Temel Kavramları*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2021.
- Öztürk, Necla ve Yarar, Güven. “Türk Vatandaşlığının Evlat Edinilme Yoluyla Kazanılması”, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)* 7, S. 1, (2020): 18-26.
- Öztürk, Necla. *Yatırım Yoluyla İkamet Etme ve Vatandaşlık Kazanma*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2022.
- Şanlı, Cemal, Esen, Emre ve Ataman-Fıganmeşe, İnci. *Milletlerarası Özel Hukuk*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2024.
- Şit Köşgeroğlu, Banu. “İstisnai Yoldan Vatandaşlığın Kazanılmasına İlişkin Genel Esaslar ve Son Değişiklikler Çerçevesinde Türk Vatandaşlığının İstisnai Yoldan Kazanılması”, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi* 7, S. 1, (2017): 169-198.
- Tekinalp, Gülören. *Milletlerarası Özel Hukuk-Bağlama ve Usul Hukuku Kuralları*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2020.
- Turhan, Turgut ve Tanrıbilir, Feriha Bilge. *Vatandaşlık Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2009.
- Tütüncübaşı, Uğur. “Türk Vatandaşlığından Çıkma ve 6304 Sayılı Kanun Kapsamında Türk Vatandaşlığından Çıkanların Hakları (Yeni “Mavi Kart” Uygulaması)”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 13, S. 2 (2011): 153-194.
- Uluocak, Nihal. *Türk Vatandaşlık Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 1989.
- Varul, Paul, Avi, Anu ve Kivisild, Triin. “Restrictions on Active Legal Capacity”, *Juridica Int'l*, 9:99, (2004): 99-107.
- Yılmaz, Alper Çağrı. “Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Yatırımcı Vatandaşlık Olgusu: Ius Pecuniae”. *Public and Private International Law Bulletin* 38, S. 1, (2018): 191-216.
- Yüksek, Elif. *Türk Vatandaşlığının Yatırım Yoluyla Kazanılması*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2023.

Web Siteleri

- Almanya Federal Adalet ve Tüketici Koruma Bakanlığı, <https://www.gesetze-im-internet.de>
- Avrupa Konseyi, <https://rm.coe.int>
- Avusturya Federal Hukuk Bilgi Sistemi, <https://www.ris.bka.gv.at>
- Birleşik Arap Emirlikleri Adalet Bakanlığı, <https://elaws.moj.gov.ae>

Birleşik Krallık Resmi Mevzuat Sitesi, <https://www.legislation.gov.uk>

Birleşmiş Milletler, <https://treaties.un.org>

Dünya Nüfus İncelemesi, <https://worldpopulationreview.com>

Fransa Resmi Mevzuat Sitesi, <https://www.legifrance.gouv.fr>

İnternet Arşivi, <https://ia601307.us.archive.org>

İsviçre Federal Devleti Mevzuat Sitesi, <https://www.fedlex.admin.ch>

Japonya Adalet Bakanlığı, <https://www.japaneselawtranslation.go.jp>

Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, <https://www.nvi.gov.tr>

Pew Araştırma Merkezi, <https://www.pewresearch.org>

Türkiye Büyük Millet Meclisi, <https://www5.tbmm.gov.tr>